

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2018

Karolína Součková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Analýza volební kampaně Komunistické strany
Československa ve volbách v roce 1946**

Bakalářská práce

Praha 2018

Autor práce: **Karolína Součková**

Studijní program: **Politologie**

Vedoucí práce: **Mgr. Jan Charvát, M.A., Ph.D.**

Rok obhajoby: **2018**

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 9. května 2018

Karolína Součková

Bibliografický záznam

SOUČKOVÁ, Karolína. *Analýza volební kampaně KSČ ve volbách v roce 1946*. Praha, 2018. 86 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Jan Charvát, M.A., Ph.D.

Rozsah práce: 103 122 znaků

Anotace

Práce se věnuje volební kampani ve volbách do Ústavodárného národního shromáždění v roce 1946, konkrétně kampani Komunistické strany Československa. Významné postavení KSČ po druhé světové válce bylo zapříčiněno jak jejím postojem vůči mnichovským událostem v roce 1938 a její činností za druhé světové války – KSČ byla nepopíratelně významnou součástí československého odboje, tak poválečným politickým systémem. Oproti ostatním stranám povoleným po druhé světové válce měla potenciál k tomu stát se hlavní politickou silou v zemi. Právě pomocí účinné kampaně tuto pozici dokázala využít a dovést stranu k vítězství ve volbách v roce 1946. Umění propagace komunistické ideologie jakožto ideální volby pro většinu občanů Československa je klíčovým důvodem úspěchu této strany.

Na tomto příkladu tudíž můžeme názorně vidět, jak silně může volební kampaň zapůsobit a jaký vliv na finální rozhodnutí voliče má.

Volby v roce 1946 byly prvními po druhé světové válce, a tudíž klíčovými pro další směřování země. Tohoto významu si byli komunisté dobře vědomi a odráželo se to i na jejich důkladné přípravě. Ostatní strany si byly určitě vědomy důležitosti těchto voleb, ale v porovnání s KSČ byla jejich příprava slabá. KSČ je tedy proto ideálním příkladem, na kterém je možno si ukázat, jak je volební kampaň nedílnou a velice podstatnou součástí volebního boje.

Annotation

The thesis deals with the election campaign in the elections to the National Assembly, namely the campaign of the Communist Party of Czechoslovakia. In this example, we can clearly see how strongly campaign can impress and what influence the voter's final decision has.

After the World War II, the position of the Communist Party was determined by its attitude towards the Munich events in 1938 and its activities during the Second World War – the Communist Party was undeniably a significant part of the Czechoslovak resistance and by the post-war political system. Compared to the other parties allowed after the Second World War, it had the potential to become the main political force in the country. It was through this effective propaganda that it could use this position and lead the party to victory

in the elections in 1946. The art of promoting communist ideology as an ideal choice for most Czechoslovak citizens is a key reason for the success of this party.

The elections in 1946 were the first after World War II, and therefore a key to the country's further direction. The Communists were well aware of this importance, and it was reflected in their thorough preparation. The other parties were also aware of this importance of these elections, but their campaign was weak compared to the CPC. The CPC is therefore an ideal example of how propaganda and campaigning are an integral and essential part of the electoral struggle.

Klíčová slova

Komunistická strana Československa, poválečné Československo, volební kampaň, komunistická propaganda, volby v roce 1946, Národní fronta

Keywords

Communist Party of Czechoslovakia, Post-war Czechoslovakia, Election campaign, Communist propaganda, 1946 elections, National Front

Title

The Analysis of the Election Campaign of the Communist Party of Czechoslovakia in 1946 Elections

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala celému svému okolí za trpělivost, podporu, chlácholení a cenné rady a také knihovnicím a knihovníkům Českého rozhlasu a archivářům Národního archivu za pomoc při vyhledávání zdrojů.

Obsah

1.	Úvod.....	2
2.	Historie KSČ	5
2.1.	Komunistická strana před vznikem první republiky	5
2.2.	KSČ za první republiky.....	6
2.3.	KSČ po Mnichově.....	11
2.4.	Komunistická strana po válce.....	12
2.4.1.	Principy, na kterých fungovala Komunistická strana Československa po válce	14
2.4.2.	Česko – slovenská dichotomie uvnitř KSČ.....	16
2.4.3.	Politická práce KSČ od roku 1945.....	16
2.4.4.	KSČ ve vládě	17
3.	Parlamentní volby 1946	18
4.	Politický marketing, volební kampaň a další pojmy	22
4.1.	Politický marketing	22
4.1.1.	Nástroje politického marketingu.....	23
4.2.	Volební kampaň	23
4.3.	Politická komunikace	24
4.4.	Propaganda.....	24
4.5.	Agitace	25
5.	Analýza volební kampaně KSČ ve volbách roku 1946.....	25
5.1.	Systémové změny, které „nahrávaly“ komunistům.....	26
5.1.1.	Ať volí mladí a ať mají lidé prostor a svobodu nesouhlasit.....	28
5.1.2.	Od retribuční po odbory. Rozšiřování hranic komunistické moci a popularity.....	29
5.2.	Klíčová volební témata KSČ a jejich výběr	30
5.2.1.	Co bylo zamlčeno, co zůstalo nevyřčeno	30
5.2.2.	Vybudujeme šťastnou a silnou ČSR	31
5.3.	Volební hesla v politické kampani KSČ	34
5.3.1.	V prvních svobodných volbách budou komunisté první!	34
5.3.2.	My s národem. Národ s námi	37
5.3.3.	Antikampaň.....	39
5.3.4.	Komunisté? Jasná volba pro živnostníky i rolníky, pro ženy i pro mládež....	42
5.4.	Komunistická kampaň vítězí	44
6.	Závěr	47
7.	Summary	50
8.	Použitá literatura	53
9.	Teze bakalářské práce	60
10.	Seznam příloh.....	64

1. Úvod

Je rok 2018, tudíž není žádným velkým překvapením, že si během tohoto dalšího osmičkového roku připomínáme nejvýznamnější události našich dějin. Mezi ně patří bezpochyby i únor 1948, který je považován za jakýsi přelom, díky kterému se Komunistická strana Československa dostala na dalších 40 let k moci. Výrazným mezníkem k nástupu komunistů v tehdejší Československu byly bezesporu volby do Ústavodárného národního shromáždění v roce 1946. A právě důvodům úspěchu Komunistické strany Československa ve volbách do Ústavodárného národního shromáždění se věnuje tato bakalářská práce.

Podnětů k výběru tohoto tématu bylo hned několik. Poválečný vývoj v Československu je doteď jednou z nejzajímavějších a nejzáhadnějších kapitol našich dějin. Období tzv. třetí republiky trvalo sice pouhé 3 roky, ale i takto krátká doba stačila na to, aby se z před válkou „nenáviděné“ antisystémové strany na okraji politického spektra stala hnací síla celého národa, ke které se hrdě hlásila většina obyvatel. I přes krátké časové období se dodnes objevují spory se samotnou definicí této poválečné kapitoly. Spory o to, zda třetí republika byl, či již nebyl demokratický režim, přetrvávají i v rovině dotýkající se voleb v roce 1946. Často jsou totiž tyto volby definovány jako poslední „svobodné volby na dalších 40 let“. Ale ozývá se i mnoho argumentů, že označení „svobodné volby“ není správné. Počet kandidátních stran byl omezen, spousta předválečných stran jako například agrárníci či Národní demokraté byla zakázána, mohly kandidovat pouze strany, které patřily do Národní fronty, ty navíc uzavřely dohodu o předvolebním boji (všechny strany Národní fronty se zavázaly k předvolebnímu neútočení a povolební spolupráci), volební účast byla povinná a pasivní i aktivní volební právo bylo též limitované: volební lístek mohli odevzdat pouze „*státní občané Československé republiky české, slovenské nebo jiné slovanské národnosti*“.¹

Ať už tyto volby byly plně svobodné, či nikoliv, s poměrně výrazným náskokem je v českých zemích vyhrála Komunistická strana Československa a jelikož komunisté na Slovensku kandidovali samostatně, po volbách měli komunisté v jednokomorovém parlamentu v celkovém součtu výrazně nejvíce křesel, přesněji 114 ze 300 a tohoto

---

¹ ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA. *Vládní nařízení o volbě Prozatímního Národního shromáždění: Nařízení vlády č. 48/1945 Sb.* In: Sběrka zákonů. Československá republika, 1945, ročník 1945, 23/1945, číslo 48. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-48>

„kapitálu“ (s pomocí sociálních demokratů) dokázali patřičně využít.

Příčin úspěchu komunistů je více. Otevřený nesouhlas s mnichovskou dohodou, odbojová činnost za druhé světové války a osvobození Československa sovětskými jednotkami patří mezi nejvýraznější důvody, nicméně bez dobře vedené kampaně, pomocí které komunisté byli schopni z výše uvedených aspektů těžit, by i všechny tyto proměnné byly k ničemu. A právě na vedení kampaně KSČ před volbami v roce 1946 se soustředí následující kapitoly.

Struktura práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou, které jsou vzájemně propojené.

Teoretická část je koncipována následovně. V první kapitole teoretické části se věnuji historii KSČ od jejího vzniku, působení za první republiky, existenci po mnichovské dohodě až po samotnou pozici KSČ při vládním vyjednávání v Moskvě a Košicích. Následuje část o parlamentních volbách v roce 1946, kde se soustředím na informace týkající se politického systému, výběru data voleb, čísel kandidátních listin a zmiňuji zde také samotné výsledky voleb. Teoretickou část uzavírá stručný náhled do klíčových pojmů spojených s politickým marketingem.

Druhá část práce, praktická část, se skládá z vlastní analýzy volební kampaně KSČ, ke které byly použity dobové tiskoviny, volební hesla, plakáty, ilustrace a prohlášení tehdejších politických špiček. Úkolem této části je popis taktik, kterými se KSČ snažila oslovit voliče v tehdejších Československu. Tyto taktiky pak ukazují na konkrétních příkladech, ať už se jedná o volební hesla, články v novinách či dobové záznamy.

Sledovaným obdobím praktické části je konec roku 1945 a první polovina roku 1946, především pak březen až květen 1946, kdy vrcholí předvolební klání.

Při psaní teoretické části jsem vycházela z mnoha odborných publikací a studií zaměřených na toto období. Parlamentním volbám v roce 1946 jako takovým se věnuje více autorů, pro mou práci se pro mne staly klíčovými především publikace K. Kaplana, který se obdobím třetí republiky, tudíž i volbami v roce 1946, dlouhodobě zabývá, jmenovitě především v publikacích „Československo v letech 1945–1948“ nebo „Nekrvavá revoluce“. Pro historii KSČ pro mne byly stěžejním titulem „Dějiny Komunistické strany Československa od počátku do převzetí moci“ od Jacquesa Rupnika nebo „Dny, které tvořily české dějiny“ od Martina Nechvátala. K nahlédnutí do problematiky politického marketingu a pojmů s tím spojených jsem využila především titulu od Bohumíra Štědrone „Politika a politický marketing“.

Hlavními zdroji pro analýzu volební kampaně KSČ byly dobové tiskoviny, ať už konkrétní stranické deníky jako například Rudé právo, Svobodné slovo nebo Lidová demokracie, či pouhé jednotliviny, které jsem získala jednak v Národním archivu České republiky a jednak v Rešeršním oddělení a knihovně Českého rozhlasu. Na základě analýzy těchto zdrojů mohu získat ucelený obraz o tom, jakou proměnou KSČ v porovnání s první republikou prošla, na co se ve volební kampani zaměřovala, co naopak vynechávala a jak uměla prezentovat úspěšně témata pro ni klíčová.

Vzhledem k povaze tématu mé práce jsem se rozhodla oproti zavedené praxi vložit některé faksimile dokumentů přímo do textu pro lepší představu o použitých prvcích volební kampaně.

2. Historie KSČ

Komunistická strana Československa u nás byla součástí politického života již od roku 1921, kdy se radikální křídlo oddělilo od Československé sociálně demokratické strany. „*Příklonem sociální demokracie k politice národní jednoty a jejím vstupem do vládní koalice se z ní stal pilíř nového režimu; rovněž jí to však bránilo vnímat dělnickou radikalizaci v roce 1920. nastaly tak podmínky vhodné pro vznik socialistické levice s pevnou základnou v dělnických kruzích: z té pak v roce 1921 vznikla Komunistická strana Československa.*“² V době svého vzniku patřila mezi největší komunistické strany na světě. Hned ve volbách v roce 1925 zaznamenala KSČ znatelný úspěch a ostatním politickým stranám bylo jasné, že se s KSČ musí počítat. Za první republiky KSČ ve volbách získávala pravidelně výsledek okolo 30 mandátů. To se však po druhé světové válce změnilo. Pozice KSČ jakožto nejsilnější strany v Československé republice byla potvrzena právě ve volbách v roce 1946. Vítězství KSČ v těchto volbách bylo jedním s klíčových momentů pro převzetí moci v Československu v roce 1948.

2.1. Komunistická strana před vznikem první republiky

Oficiální vznik Komunistické strany Československa se datuje květnem roku 1921. Nicméně její kořeny lze dohledat již na konci druhé poloviny 19. století v rámci České sociálně demokratické strany dělnické.

Výraznou postavou tzv. druhé generace ČSSDS na začátku 20. století byl Bohumír Šmeral, jeden z budoucích zakladatelů samostatné komunistické strany. Před první světovou válkou byl Šmeral jedním z hlavních zastánců tzv. austromarxistické linie v rámci ČSSDS. K nacionalistickým tendencím Čechů se stavěl velice negativně, jakékoliv myšlenky o rozpadu Rakouska-Uherska pro něj byly nepřijatelné. Šmeralova filozofie spočívala v důrazu na zájem třídní, nikoli národnostní.³

---

² RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Od počátků do převzetí moci. 1. vydání. Praha: Academia, 2002, str. 42

³ KOPECKÝ, Václav. *ČSR a KSČ: Pamětní výpisy k historii Československé republiky a k boji KSČ za socialistické Československo*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1960, str. 108-109

Vypuknutí první světové války nebylo pro Šmerala, tudíž i pro austromarxistické křídlo, dobrou zprávou. Nejenže byla pozastavena činnost Říšské rady, ale také byla zavedena silná cenzura veškerých tiskovin a probíhalo zatýkání mnoha opozičních politiků. Šmeralovi bylo jasné, že národnostní zájmy převládnu nad těmi třídními. I přes všechny výše zmíněné perzekuce Šmeral až do konce první světové války držel jasně prorakouskou linii, nicméně těsně před říjnovým převrtem změnil svůj do té doby neoblomný názor a přidal se na stranu protirakouskou. Na jeho názoru, že říjnové události roku 1918 jsou vítězstvím „buržoazní linie“, se nic nezměnilo. I přesto, že byl Šmeral označen kvůli svým postojům vůči rakouskému státu za „oportunistu“, stal se v roce 1920 „*nesporným vůdcem marxistické levice v sociálně demokratické straně. Budoucí jádro tvořící Komunistickou stranu Československa se tedy neutvářelo jako v ostatních zemích z revoluční levice stavějící se proti válce, nýbrž naopak z větve sociální demokracie, která v roce 1914 „zkrachovala“*“.

4

2.2. KSC za první republiky

V prosinci 1918 se konal sjezd Československé sociálně demokratické strany dělnické, následovaný volbami, ve kterých ČSDSD zvítězila.

Ne dlouho poté se ve straně ale začalo naplno projevovat štěpení na dvě frakce. V září roku 1920 se sešlo levicové křídlo ČSDSD v čele se Šmeralem a Zápotockým, a úspěšně přijalo 21 bodů II. komunistické internacionály. Pravicové křídlo tento sjezd radikálně odmítlo a Šmerala spolu s 15 dalšími členy vyloučilo ze strany. Situace v největší straně v zemi byla neudržitelná, a v důsledku tohoto rozkolu byl tehdejší ministerský předseda Tusar nucen podat demisi.⁵

Vyvrcholením rychle eskalujících událostí roku 1920 a 1921 byl tzv. boj o Lidový

---

⁴ RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Od počátků do převzetí moci. 1. vydání. Praha: Academia, 2002, str. 34

⁵ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY: *Členové vlády – Vlastimil Tusar* [online]. Česká republika: Vláda České republiky, In: vláda.cz. Úřad vlády České republiky 2018 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/rejstrik-predsedu-vlad/vlastimil-tusar-428/>

dům následovaný generální stávkou.⁶ Lidový dům právně patřil sociálnímu demokratu Antonínu Němcovi (v té době stále platil rakousko-uherský zákon, který nepovoloval politickým stranám vlastnit nemovitosti). To ale nezabránilo radikálnímu křídlu strany si Lidový dům nárokovat. Radikální křídlo argumentovalo tím, že většina členů ČSDSD patřila právě do jejich křídla (Lidový dům byl pro levicové křídlo klíčový z důvodu, že se zde tisklo Rudé právo). Pražský Lidový dům byl následně obsazen policejními jednotkami a 9. prosince vrácen sociálnědemokratické straně. Reakce levice na sebe nenechala dlouho čekat, a hned o den později vyzvala ke generální stávce. Stávka trvala od 10. do 17. prosince a byla ukončena vyhlášením stanného práva: „Dne 21. září 1920, po zásahu „majitelů známky“ tradičního titulu Právo lidu, převzetí redakce v Lidovém domě a netradičním, výjimečně pojmenovaném „Starém Právu lidu“ začal deník pražské levice vycházet jako Rudé právo. Tato viditelná změna, odrážející početní převahu příznivců levice, jež se snažila nikoli o rozštěpení strany, ale o její ovládnutí a převedení ke Kominterně, následovala po důležité vnitropolitické výměně. Již druhá Tusarova vláda po poradách s prezidentem Masarykem odstoupila a uvolnila ruce „úřednické vládě“ Jana Černého.“⁷

Důsledkem těchto událostí se konal ustavující sjezd KSČ ve složení členů marxistické levice ve dnech 14. až 16. května 1921.⁸ Konal se ve velkém sále Národního domu Karlín, kde přijal 21 bodů Komunistické internacionály, což vedlo k oficiálnímu založení KSČ. Ustavení výkonného výboru se zúčastnilo 569 delegátů, kteří na schůzi následně zvolili za předsedu strany Václava Šturce, místopředsedou byl zvolen Bohumír Šmeral, druhým místopředsedou se stal Václav Bolena. Do dalších funkcí byli zvoleni František Hovorka jakožto předseda kontrolní komise společně s pokladníkem Josefem Skalákem. Nově vzniklá strana se stala po Rusku a Německu v pořadí třetí nejpočetnější komunistickou stranou v Evropě, měla 350 tisíc členů. Naprostá většina z nich původně pocházela z Československé sociální demokracie.⁹

První roky KSČ lze označit za velmi úspěšné. V parlamentních volbách v roce 1925 strana obdržela 934 223 hlasů, což ji vyneslo na druhé místo za vítěznou Republikánskou

---

⁶ RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Od počátků do převzetí moci. 1. vydání. Praha: Academia, 2002, str. 50

⁷ NECHVÁTAL, Martin. *15.5.1921 založení KSČ: ve službách Kominterny*. Praha: Havran, 2002, str. 21

⁸ NECHVÁTAL, Martin. *15.5.1921 založení KSČ: ve službách Kominterny*. Praha: Havran, 2002. str. 16

⁹ KUKLÍK, Jan: *Sociálně demokratická strana v letech 1918–1938*; in: MAREK, Pavel: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*, Rosice u Brna: Gloria, 2000, str. 87

stranou zemědělského a malorolnického lidu známou spíše jako agrárníci. V poslanecké sněmovně získala 41 mandátů. Za stěžejní body politiky KSČ byla kupříkladu považována stabilizace kádrové politiky, kritika zásobovacího programu či kritika pozemkové reformy.¹⁰ Hlavními třemi představiteli KSČ v té době byli již výše zmiňovaný Bohumír Šmeral, Antonín Zápotocký a Karl Kreibich.

I přes všechn pozitívni vývoj byly uvnitř strany zaznamenány spory, jež určovaly směr dalšího působení KSČ. Koncem roku 1924 byly v KSČ provedeny jisté organizační změny, jež byly schváleny na II. sjezdu strany. Velká část delegátů sjezdu kritizovala politiku Šmerala, požadovala po něm demisi a chtěla jeho vyloučení ze strany. Ačkoliv Bohumír Šmeral KSČ neopustil, jeho pravicové křídlo začalo postupně ztrácet příznivce, a Šmeral v důsledku toho přicházel o celkovou pozici lídra ve straně. Zásadním odpůrcem těchto organizačních změn ve straně byl Josef Bubník, jenž ve straně zastával funkci sekretáře pražské organizace KSČ. Nesouhlasil s vměšováním se Komunistické internacionály do vnitřních záležitostí strany. „*Bubník byl první, kdo uvnitř KSČ upozorňoval na tři problémy, jimiž se měly vyznačovat celé pozdější dějiny strany: upozornil na vměšování Kominterny do vnitřních záležitostí KSČ a na potřebu rovnocenných vztahů s Komunistickou internacionálou, kritizoval byrokratické a materiální výsady vedoucích činitelů strany.*“¹¹ Na základě této ostré a veřejné kritiky byl pod záminkou sabotáže demonstrace, kterou KSČ plánovalo, ze strany vyloučen. Následně každý politik, který nezastával totožné postoje se stranou, byl vyloučen, což značilo počátek krize. Tento proces, kdy z KSČ bylo nepatřičným způsobem, a především z nepatřičných důvodů, vyloučeno 9 poslanců a více než 30 významných osobností, jež se postavily za Bubníka, se nazývá „Bubnickiáda“.

I když Šmeral původně sympatizoval s názory vyloučeného politika Bubníka, začal v této době měnit svůj postoj ve prospěch hlavního názorového směru KSČ. Šmeral na zasedáních nešetřil sebekritikou a zdůrazňoval, jak zásadní je provést další, pro stranu nezbytnou bolševizaci. I přes tuto náhlou a palčivou oddanost Šmerala v KSČ mu Komunistická internacionála zcela nedůvěřovala a uchylovala spíše ke skupině Klementa Gottwalda mající stále větší slovo ve straně. Na základě této skutečnosti vznikl pojem

---

¹⁰ RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Od počátků do převzetí moci. 1. vydání. Praha: Academia, 2002, str. 52

¹¹ NEURATH. A.: *O situaci KSČ*, citace Bubnikova prohlášení 5.3.1925. Inprecorr; in: Rupnik, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa: od počátků do převzetí moci*. Praha: Academia, 2002. str. 263

„karlínští kluci“, což byl název skupiny mladých politiků okolo Klementa Gottwalda podle pražské čtvrti Karlín (sídla sekretariátu). Pro Šmerala tato změna znamenala brzký konec kariéry jakožto vrcholného představitele KSČ. Konec jeho pozice v čele KSČ byl zpečetěn povoláním Šmeralovy osoby k sekretariátu Komunistické internacionály SSSR v roce 1926 a jeho následným posláním do Mongolska.

Léta 1926 až 1928 lze oproti rokům předchozím označit za klidné období, které se nevyznačovalo žádnou větší aktivitou, ba naopak, došlo k výraznému útlumu KSČ na poli politického působení. Tyto dva roky lze obrazně řečeno označit jako „ticho před bouří“ (výjimkou v tomto období byl „pouze“ probíhající spor s tzv. Trockisty, který vyeskaloval jejich vyloučením v rámci V. sjezdu KSČ v roce 1929). Na základě Stalinova prohlášení v roce 1928 proběhly velké změny ve straně a strana se začala opět rozdělovat na dva tábory. Hlavním kamenem úrazu byla Stalinova vyhláška „Třída proti třídě“, jež měla za cíl kastování obyvatelstva a rostoucí se tendenci třídního boje proti sociální demokracii a obecně reformistům jako takovým.¹² Tato nová stalinovská vyhláška měla zvětšit případné rozdíly a prohloubit propast mezi komunismem a sociáldemokratismem. Bylo pochopitelné, že současné vedení KSČ nemůže napjatou situaci mezi těmito dvěma tábory náležitě zvládat, což nahrávalo do karet opozici, tedy již výše zmiňované Gottwaldově skupině. Spor mezi oběma ideologickými skupinami se rozběhl naplno až v roce 1928.¹³

V rámci V. sjezdu KSČ roku 1929 vzniklo nové organizační uskupení, jež komunistickou stranu změnilo od základů. „*Rok 1929 byl opravdu rozhodujícím mezníkem, jímž začíná nové období v dějinách KSČ.*“¹⁴ Komunistická internacionála měla představu ve vedení KSČ v podobě Klementa Gottwalda. Díky tomu bylo všemožnými postupy zmanipulováno hlasování a do čela strany ve funkci generálního tajemníka se dostal tehdy třiatřicetiletý Klement Gottwald. Radikálním křídlem nově zvoleného předsedy strany byli již zmiňovaní karlínští kluci. Výsledkem jejich nástupu byly hluboké personální změny a masový odchod členů, KSČ se pod vedením karlínských kluků radikalizovala a začala

---

¹² RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Od počátků do převzetí moci. 1. vydání. Praha: Academia, 2002, str. 66

¹³ HÁJEK, Miloš a Hana MEJDROVÁ. *Vznik Třetí internacionály*. Praha: Karolinum, 2001. str. 63.

¹⁴ RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Od počátků do převzetí moci. 1. vydání. Praha: Academia, 2002, str. 58

podřizovat Moskvě.¹⁵

Členové strany se s novým předsednictvem příliš neztotožňovali. Proti změnám ve vedení vystoupila také řada umělců, kupříkladu Vladislav Vančura, Jaroslav Seifert, Ivan Olbracht a jiní. Ke změnám v KSČ se vyjádřili v Lidových novinách takto: „*Nemůžeme již mlčeti k sebevražedné politice, k politice neschopných dunivých slov a rozkolů stůj co stůj. Dnes jsou škůdci komunismu a proletariátu ti, kdo místo aby se starali o davovou aktivitu strany a jejím prostřednictvím o zlepšení osudu dělnictva a o zvýšení jeho bojové síly proti kapitalismu, vedou komunistickou stranu k neblahému úpadku a rozvratu, z něhož radost může mít jen buržoasie. Dělníci, stoupenci a členové komunistické strany, kteří u vědomí své bezmoci vůči frakčnímu terorismu a nezralému fanatismu, jenž z vás činí pokusné králíky papírového revolucionářství, pasivně nesete svoje členství anebo se stáváte lhostejnými z pochopitelné omrzlosti únavy; na vás je, abyste projevili svou vůli k nápravě v komunistické straně ke znovuoživení její síly.*“¹⁶ Nejenom, že tito spisovatelé přišli na základě svého vyjádření k hlasování o pracovní místo, nýbrž i o sloupky v komunistickém tisku, ve kterém již nadále nesměli publikovat. Mezi další odpůrce převratu ve vedení KSČ patřili i někteří senátoři a poslanci, kteří byli následně stranou označeni za likvidátory a rozvraceče strany a během pár měsíců byli ze strany také vyloučeni. Ve své podstatě tedy stalinská frakce zvítězila, nicméně tento převrat byl doprovázen stranickou krizí, jež si vyžádala odchod ¾ dosavadních členů, v číselném vyjádření roku 1929 v KSČ zůstalo pouhých 25 tisíc členů, 12 komunistických poslanců a 14 senátorů následovalo příklad Bolena, Jílka a Neuratha a založili nezávislý parlamentní klub.¹⁷ Komunistická strana si determinovala svůj politický kurz pro následující roky a ani v nejmenším se nehodlala odchýlit od politiky Sovětského svazu.

Vnitřní rozpory ve straně se projeví i u výsledků voleb v roce 1929, ve kterých KSČ získala lehce přes 10 % hlasů¹⁸, nicméně v porovnání s volbami předchozími

---

¹⁵VAGADAY David. *Tady začal úpadek naší země, podívejte se kde nastoupili karlinští kluci* [online]. 2016 [cit. 2017-12-16]. Dostupné z: <http://praha.e15.cz/praha/tady-zacal-upadek-nasi-zeme-podivejte-se-kde-nastoupili-karlinsti-kluci-1324955/>

¹⁶*Lidové noviny: Prohlášení spisovatelů*, Praha, 1929, roč. 37 č. 154, str. 1

¹⁷RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Od počátků do převzetí moci. 1. vydání. Praha: Academia, 2002, str. 79

¹⁸*Výsledky voleb do Ústavodárného národního shromáždění v roce 1946 na území České republiky*. In: *Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny – 1920–2006* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2008. [cit. 2018-05-03]. Dostupné z:

komunisté ztratili 11 mandátů. Obdobný výsledek získala i ve volbách v roce 1935.¹⁹ Díky téměř totožnému výsledku jako v roce 1929 si udržela i stejný počet mandátů.

2.3. KSČ po Mnichově

Mnichovské události představují zlom jak z hlediska postavení Československa v mezinárodním systému, tak z hlediska Komunistické strany Československa. „*Politikou KSČ za mnichovské krize je třeba zabývat se ani ne tak kvůli jejímu vlivu na rozuzlení této krize jako spíše kvůli zásadnímu zvratu ve vztahu komunistické strany ke státu. Abychom pochopili únor 1948, je třeba začít zářím 1938.*“²⁰

Klement Gottwald se v projevu k mnichovské krizi vyjádřil 11. října 1938 takto: „*Před celým světem prohlašujeme, že vláda neměla ani ústavního ani politického práva kapitulovat. Lid chtěl bojovat. Armáda chtěla bojovat. Celý národ chtěl svoji zemi bránit všemi prostředky.*“²¹

Za doby druhé republiky (1938-1939), byla KSČ v důsledku svého postoje k mnichovským událostem dne 27. prosince 1938 rozpuštěna. Činnost strany přešla do ilegality a začala být řízena funkcionáři z Moskvy v čele s Klementem Gottwaldem, přičemž doma byla KSČ řízena postupně čtyřmi ilegálními ústředními výbory. Počátkem druhé světové války, ale i po čas trvání německo-sovětského paktu o neútočení v období od srpna 1939 do června 1941, se KSČ na základě pokynů z Moskvy oficiálně nezapojila do odboje proti okupaci Československa. Nicméně po napadení SSSR a jeho následném vstupu do války se KSČ stala významným hnacím motorem pro domácí i zahraniční protinacistický odboj. Již na počátku druhé světové války se komunističtí představitelé v čele s Klementem Gottwaldem snažili o dosažení dominantního postavení ve vedení odboje, aby tak mohli

---

<https://www.czso.cz/documents/10180/20536128/422008k018.pdf/0e71fa93-c8e0-479a-9644-11d34f80f014?version=1.0/>

¹⁹ *Výsledky voleb do Ústavodárného národního shromáždění v roce 1946 na území České republiky.* In: Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny – 1920–2006 [online]. Praha: Český statistický úřad, 2008. [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536128/422008k018.pdf/0e71fa93-c8e0-479a-9644-11d34f80f014?version=1.0/>

²⁰ RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa.* Od počátků do převzetí moci. 1. vydání. Praha: Academia, 2002, str. 142

²¹ GOTTWALD, Klement. *Deset let: Sborník staří a projevů 1936–1946.* Praha: Svoboda, 1948, str. 125

prosazovat obnovení poválečného Československa pod vlivem stalinského SSSR.

Organizační struktura se v rámci druhé republiky nově formovala. Jako první došlo k likvidaci oficiální stranické organizační linie a k likvidaci přidružených organizací, a to na přelomu let 1938 a 1939, došlo k rozplynutí Rudých odborů (konference v říjnu 1938) a následným přestupům jejich členů do OSC (Odborové sdružení československé). V listopadu roku 1938 bylo ustanoveno zahraniční vedení KSČ v Moskvě.²² V téže době vzniklo také 1. ústřední ilegální vedení KSČ, vedle něhož ještě dočasně působilo legální vedení strany do zákazu KSČ 27. 12. 1938. Do popředí se také dostával význam nacistické infiltrace komunistického odbojového hnutí. Vznikala interakce mezi centry československého komunismu v Moskvě a v Londýně.²³ Od obsazení Československa v březnu roku 1939 existovala v ilegalitě pouze Komunistická strana Čech a Moravy, slovenští komunisté totiž pracovali nezávisle na KSČ.²⁴

2.4. Komunistická strana po válce

Komunistické straně Československa se na rozdíl od ostatních politických stran podařilo udržet kontinuitu své existence i přes válečné období. Strana fungovala v ilegalitě, značná část jejích představitelů se uchýlila do zahraničí, zejména do Sovětského svazu. Důležitost centrály v Moskvě se definitivně projevila po jednáních představitelů komunistického odboje s Edvardem Benešem v prosinci 1943 v Moskvě, kde byla následně podepsána i československo-sovětská smlouva o přátelství a spojení.²⁵

V Němci obsazené vlasti mezitím členové strany vyvíjeli aktivní odpor proti okupantům. Perzekuci padlo za oběť asi 25 tisíc členů Komunistické strany Československa, což velmi posílilo její prestiž.²⁶

---

²² RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Od počátků do převzetí moci. 1. vydání. Praha: Academia, 2002, str. 162.

²³ MAREK, Pavel: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*, Rosice u Brna, Gloria 2000, str. 289

²⁴ RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Od počátků do převzetí moci. 1. vydání. Praha: Academia, 2002, str. 162

²⁵ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945-1948*: 1. část. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 8

²⁶ MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK a kol.: *Politické strany I. díl 1861-1938: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004*. Brno: Doplněk, 2005, str. 1131

Veřejně obnovila KSČ svou činnost nejprve na Slovensku během Slovenského národního povstání, na jehož organizaci se významným způsobem podílela, poté i ve zbytku republiky spolu s příchodem sovětských vojsk.

Při březnových jednáních v Moskvě v roce 1945 se ukázalo, že se neprosadí Benešova exilová vláda. Místo toho byla ustanovena Národní fronta Čechů a Slováků, což bylo sdružení politických stran, které nebylo možné podezírat z kolaborace s nacistickým režimem.

5. dubna 1945 se sešla v Košicích první poválečná vláda s předsedou Zdeňkem Fierlingerem na první schůzi. Přes Bratislavu přiletěla 10. května do Prahy. Vláda přicházela do Prahy s programem schváleným 5. dubna v Košicích. Jeho návrh vypracovali představitelé komunistického exilu v Moskvě.²⁷ „*Košický vládní program, jak jsme viděli, ratifikoval začlenění Československa do sovětské sféry vlivu. Složení vlády, v níž měli komunisté převahu, potvrzovalo, že nejde o pouhou diplomatickou formalitu. Převahu komunistům zajistilo osm ministerských křesel (včetně ministerstva vnitra a informací) z dvaceti pěti, a to nepočítáme ministry „souputníky“, jejichž podpora bude v únoru 1948 rozhodující (Fierlinger, Svoboda a Nejedlý).*“²⁸

Již od vzniku Národní fronty tak byla KSČ vůdčí silou tohoto uskupení. To mohlo být i jedním z důvodů, proč se zatím strana neměla potřebu uchýlit k mocenskému převratu. „*Proč by KSČ vyvolávala domácí a mezinárodní krizi tím, že by se sama chopila moci, když tuto moc ve skutečnosti už měla?*“ upozorňuje Jacques Rupnik.²⁹

Přijetím Košického vládního programu navíc všechny politické strany, které byly součástí Národní fronty, v podstatě akceptovaly koncepci přechodu k socialismu.³⁰ Přesto se v Praze převzetí moci Národní frontou neobešlo bez komplikací.

V českých zemích se za nositele státní moci prohlásila a byla uznávána Česká národní rada, která vznikla v posledních měsících války jako řídicí orgán odboje a povstání českého lidu. Ústřední rada odborů zase vytýkala vládnímu programu nedostatek opatření

---

²⁷ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945-1948*: 1. část. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 18–19

²⁸ RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Od počátků do převzetí moci. 1. vydání. Praha: Academia, 2002, str. 198

²⁹ RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Od počátků do převzetí moci. 1. vydání. Praha: Academia, 2002, str. 191

³⁰ PLACÁK, Petr. *Gottwaldovo Československo jako fašistický stát*. Praha: Paseka a Ústav pro studium totalitních režimů, 2015, str. 87

socialistického obsahu, zejména to, že nezahrnoval požadavek znárodnění průmyslu.³¹

I přes tyto počáteční obtíže byla cesta Národní fronty k moci hladká. Česká národní rada byla na základě nátlaku sovětských diplomatů rozpuštěna³² a odbory neučinily proti vládě žádné kroky. *„Nová vláda Národní fronty se skládala výhradně z politických osobností, které se vrátily z exilu, zatímco lidem, kteří vedli po šest let domácí odboj proti nacistům, připadly jen podřízené funkce – to bylo v dějinách evropského odboje unikátní.“*³³

Ustanovení Národní fronty a úloha, kterou v tomto uskupení Komunistická strana Československa hrála, měly zásadní vliv na další vývoj strany. Ta se mohla totiž přerodit ze strany opoziční ve stranu vládnoucí a státotvornou.

Komunistické straně se podařilo prostřednictvím Národní fronty prosadit systémové změny, které do určité míry přispěly k jejímu volebnímu vítězství v roce 1946. Navíc úspěšně využila svého vládního angažmá v předvolební kampani.

„Komunistická strana Československa za pomoci systému Národní fronty cílevědomě směřovala k převzetí moci. Na politické scéně fakticky neměla konkurenta, politickou stranu, jež by jí v tom zabránila a směřovala k budování funkčního demokratického systému. Strany národní fronty byly svázány pocity loajality a nutnosti udržení jednoty do té míry, že ztratily svou vlastní tvář,“ hodnotí poválečný vývoj Jiří Kocian.³⁴

2.4.1. Principy, na kterých fungovala Komunistická strana Československa po válce

Po válce se KSCM musela vypořádat se zásadním vnitřním přerodem. Jednak se stala vedoucí vládní silou, jednak se stávala stranou masovou – počet jejích členů po konci války několikanásobně předčil členskou základnu strany z předválečného období. Navíc i nadále v průběhu let dramaticky rostl.

Strana i nadále fungovala na principech demokratického centralismu, který na jednu

---

³¹ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945-1948*: 1. část. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 18

³² KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945-1948*: 1. část. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 18

³³ RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Od počátků do převzetí moci. 1. vydání. Praha: Academia, 2002, str. 199

³⁴ KOCIAN, Jiří. *Politický systém v letech 1945–1948*; in: Jiří Malíř, Pavel Marek a kol.: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v Českých zemích a Československu 1861-2004*; II. Díl: Období 1938–2004. Brno: Doplněk, 2005, str. 1129

stranu výrazně zvyšoval její akceschopnost, na stranu druhou dával jejím řadovým členům jen málo možností na ovlivnění chodu strany.

Základní organizační složkou komunistické strany byly místní organizace. Již v roce 1945 vydalo vedení KSČ směrnici, že místní organizace mají být založeny v každé obci, a tento plán důsledně provádělo.³⁵

Kromě organizací místních ještě existovaly základní organizace Komunistické strany Československa v průmyslových závodech, neboť tam měla, slovy Rudolfa Slánského, strana nejbližší ke své nejvěrnější voličské základně, totiž pracujícímu lidu. V březnu 1946 bylo v závodech s více než padesáti zaměstnanci 3459 organizací komunistické strany. Dá se však říci, že v závodech působilo výrazně méně členů KSČ než v obcích.³⁶

Vyššími organizačními složkami strany byly organizace okresní a krajské. Ty byly po roce 1945 organizovány rovnou podle krajů a okresů, které teprve během roku Národní fronta zavedla v nové organizaci státu. To se z hlediska volební kampaně v roce 1946 mimochodem ukázalo jako velmi efektivní.³⁷

Nejvyšším orgánem strany byl její sjezd. Mezi sjezdy pak stranu řídil Ústřední výbor Komunistické strany Československa. I ten však byl pro bezprostřední a akceschopné řízení činnosti strany příliš velkým tělesem. Dá se říci, že o konkrétních úkolech a denní politice strany rozhodovalo jeho předsednictvo. I ve čtrnáctičlenném předsednictvu se utvořila užší (původně) neformální skupina, která určovala směr, jímž se jednotlivá předsednictva ubírala. Toto vedoucí jádro strany ve složení K. Gottwald, R. Slánský, V. Kopecký, J. Dolanský, A. Zápotocký a V. Široký dostalo později, v roce 1947, institucionální podobu, kdy bylo prohlášeno za užší politický sekretariát Ústředního výboru Komunistické strany Československa.³⁸

Přestože KSČ měla v letech 1945–1948 ve svém aparátu zaměstnáno zhruba tolik placených pracovníků jako všechny ostatní strany dohromady, nebyl tento aparát nikterak přemrštěný, neboť i počet členů strany byl vyšší, než kolik bylo stranických příslušníků

---

³⁵ PERNES, Jiří: *Komunistická strana Československa*; in Jiří Malíř, Pavel Marek a kol.: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v Českých zemích a Československu 1861-2004*; II. Díl: Období 1938–2004. Brno: Doplněk, 2005, str. 1133

³⁶ PERNES, Jiří: *Komunistická strana Československa*; in Jiří Malíř, Pavel Marek a kol.: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v Českých zemích a Československu 1861-2004*; II. Díl: Období 1938–2004. Brno: Doplněk, 2005, str. 1133

³⁷ PERNES, Jiří: *Komunistická strana Československa*; in Jiří Malíř, Pavel Marek a kol.: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v Českých zemích a Československu 1861-2004*; II. Díl: Období 1938–2004. Brno: Doplněk, 2005, str. 1134

³⁸ PERNES, Jiří: *Komunistická strana Československa*; in Jiří Malíř, Pavel Marek a kol.: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v Českých zemích a Československu 1861-2004*; II. Díl: Období 1938–2004. Brno: Doplněk, 2005, str. 1135

všech ostatních politických stran.

2.4.2. Česko – slovenská dichotomie uvnitř KSČ

Poměrně nepřehledný je vztah mezi Komunistickou stranou Slovenska a Komunistickou stranou Československa. Vznik KSS se pojí s rozpadem ČSR v roce 1938. Vedení KSČ v té době přijalo usnesení o přejmenování slovenské organizace a organizace působící na Podkarpatské Rusi na Komunistickou stranu Slovenska. Ústřední vedení strany však zůstalo společné. Tato struktura zůstala zachována po celé období války a nic se na ní neměnilo ani po roce 1945.

Přestože v dalších letech docházelo k pokusům o posílení samostatné pozice KSS, zůstala vždy jen organizační složkou jednotné Komunistické strany Československa a její pravomoci i celkové směřování politiky určovalo pražské ústředí.³⁹

A to vše přesto, že činnost KSS byla obnovena dřív, než tomu bylo u KSČ. A také počet jejích členů rostl strmějším tempem. KSS se zúčastnila i voleb v roce 1946 na Slovensku, kde získala 30,37 % hlasů a umístila se tak na druhém místě za první Demokratickou stranou, kterou na Slovensku volilo 62 % občanů.⁴⁰

2.4.3. Politická práce KSČ od roku 1945

Stejně jako každá jiná politická strana i KSČ měla svůj vlastní tisk. Na celostátní úrovni to bylo Rudé právo, na Slovensku se k tomu přidal i deník Pravda. Kromě toho vydávala KSČ i vlastní deníky v jednotlivých krajích.

Co však KSČ k dispozici neměla, stejně jako ostatní politické strany, byly satelitní organizace. Systém Národní fronty neumožňoval jednotlivým stranám budovat vlastní satelitní organizace. Naopak, uplatňovala se zásada, že budou vytvářeny organizace

---

³⁹ PERNES, Jiří: *Komunistická strana Československa*; in Jiří Malíř, Pavel Marek a kol.: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v Českých zemích a Československu 1861-2004*; II. Díl: *Období 1938–2004*. Brno: Doplněk, 2005, str. 1134

⁴⁰ PERNES, Jiří: *Komunistická strana Československa*; in Jiří Malíř, Pavel Marek a kol.: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v Českých zemích a Československu 1861-2004*; II. Díl: *Období 1938–2004*. Brno: Doplněk, 2005, str. 1133-1140

jednotné, celonárodní.

Toho KSČ dovedla využít daleko lépe než jiné strany. Podařilo se jí totiž tyto jednotné organizace infiltrovat, pomocí svých lidí je ovládnout a učinit z nich nástroje podporující komunistickou politiku.⁴¹

2.4.4. KSČ ve vládě

Chceme-li plně pochopit cestu Komunistické strany Československa k moci, zdá se nutné vnímat období let 1945–1948 jako dobu, kdy komunisté průběžně plnili své cíle. Jedna jejich akce navazovala na druhou.

KSČ začala svou volební kampaň v podstatě ve chvíli, kdy byla znovu oficiálně ustanovena, ne-li ještě dříve, při březnových jednáních v Moskvě v roce 1943.⁴² Už ve chvíli, kdy se postavila do čela Národní fronty, pracovala na tom, aby uspěla v následujících volbách.

Komunistům se během roku 1945 podařilo jednak úspěšně získat vliv v různých zájmových organizacích, ať už to byly odbory, jednotná organizace mládeže nebo organizace bojovníků proti fašismu.

Komunistická strana poté, co tyto organizace „ovládla“, usilovala o to, aby se tyto organizace staly součástí Národní fronty, navzdory tomu, že Národní fronta byla původně sdružením ryze politických stran.

V rámci Národní fronty KSČ dovedla prosadit takové systémové změny, které jí nahrály v následující volební kampani – jednalo se například o snížení věkové hranice pro volební právo nebo o prosazení bílých lístků, jednak si dovedla přisvojit úspěchy této vlády. Silným nástrojem se pro Komunistickou stranu Československa staly zejména retribuce⁴³; tehdy totiž měla možnost znárodnit rozsáhlé množství majetku. Ten pak následně přerozdělila takovým způsobem, že se jí díky tomu opět podařilo získat další

---

⁴¹ PERNES, Jiří: *Komunistická strana Československa*; in Jiří Malíř, Pavel Marek a kol.: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v Českých zemích a Československu 1861-2004*; II. Díl: *Období 1938–2004*. Brno: Doplněk, 2005, str. 1137

⁴² MANDELOVÁ, Helena, Jan KUKLÍK a Jana PAŘÍZKOVÁ. *XX. století o sobě– Historie v dokumentech*. Liberec: Dialog, 2005, str. 505-507

⁴³ BLAŽEK, Petr, Jaroslav ROKOSKÝ, Libor SVOBODA, Martin TICHÝ a Jiří URBAN. *Rozkulačeno!: Půlstoletí perzekuce selského stavu. Ústav pro studium totalitních režimů: Národní zemědělské muzeum, 2016. str. 49*

příznivce.

Před samotným popisem volební kampaně je tak potřeba mít na paměti, že se v případě úspěchu Komunistické strany Československa jednalo o synergii systémových změn, úspěšné politické propagandy, získání vlivu v primárně „nepolitických“ organizacích a také o důsledek celospolečenského příklonu k socialismu a k osvoboditelskému Sovětskému svazu.

3. Parlamentní volby 1946

Než se dostaneme k parlamentním volbám jako takovým, je nutné si nejprve ujasnit, v jakém politickém systému se Československá republika po válce před volbami vůbec nacházela.

Souhrnně se období od konce druhé světové války do komunistického převratu v únoru 1948 nazývá třetí republika⁴⁴, která právně navazovala na předmnichovské období, jelikož stále platila prvorepubliková ústava z 29. února 1920.⁴⁵ Nicméně si politické špičky byly vědomy faktu, že bude potřeba v co nejbližší době vypracovat a přijmout ústavu novou, ve které by byly zohledněny poválečné poměry a změny.

Pilířem tehdejšího stranického systému byla již výše zmíněná Národní fronta, která sdružovala všechny povolené strany: Komunistickou stranu Československa, národní socialisty, lidovce a sociální demokraty na území českých zemí a Komunistické strany Slovenska⁴⁶, Demokratickou stranu a následně Stranu slobody a Stranu práce na Slovensku.⁴⁷ Strana, která nebyla součástí Národní fronty, nemohla vyvíjet žádnou politickou činnost.⁴⁸

Často se v názorech politologů, historiků a jiných odborníků na tuto oblast i široké veřejnosti objevují neshody v tom, zda se ještě vůbec v roce 1946 jednalo o demokratické volby, či nikoliv.

---

⁴⁴VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. str. 6

⁴⁵BALÍK, Stanislav, Vít HLOUŠEK, Jan HOLZER a Jakub ŠEDO. *Politický systém českých zemí 1848-1989*: svazek č. 9. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2004, str. 123

⁴⁶KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990. str. 170-178

⁴⁷KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945-1948*: 1. část. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 38-46

⁴⁸KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945-1948*: 1. část. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 29

Kdybychom se snažili zařadit třetí republiku do systému, nejspíše bychom se přiklonili k typologii J. J. Linze, dle kterého by se v tomto případě jednalo o režim pretotalitní či defektní.⁴⁹ U poválečného Československa můžeme nalézt poměrně vysokou míru mobilizace (která se projevovala například stranickým členstvím či divokými poválečnými retribučními, ideologie (kult Sovětského svazu jakožto osvoboditele a zachránce, popř. mínění, že všichni Němci a Maďaři jsou úhlavními nepřáteli státu). Co se týče posledního parametru Linzovy typologie autoritářských režimů, v tehdejší Československu sice nebyly potlačovány organizace jako církve, univerzity a různé volnočasové instituce, nicméně omezený počet povolených politických stran, existence Národní fronty, a naopak neexistence opozice nás spíše zavádějí k hranici limitovaného pluralismu až monismu.^{50 51}

Prozatímní Národní shromáždění schválilo 11. dubna 1946 s účinností od 18. dubna 1946 termín parlamentních voleb na 26. května 1946.⁵² Volilo se ve 28 krajích⁵³ do tří set členného jednokomorového Ústavodárného národního shromáždění poměrným volebním systémem.^{54 55} Přípravy na volby strany začaly už v lednu roku 1946, předvolební kampaň se naplno rozhořela na jaře, v březnu. Na sklonku tohoto měsíce, 26. března 1946, strany Národní fronty uzavřely dohodu, že i po volbách budou pokračovat v Národní frontě, že nesou společnou odpovědnost za dosavadní vládní působení a že se ve volební kampani vyhnou vzájemnému osočování.⁵⁶ Je na místě také zmínit volební čísla, která byla jednotlivým stranám v těchto volbách přiřazena. KSČ obdržela číslo jedna, s dvojkou šli do

---

⁴⁹ ŘÍCHOVÁ, Blanka. Přehled politologických teorií: Totalitarismus a jiné nedemokratické režimy, Definice autoritářského režimu (J. J. Linz). Praha: Portál, 2014, str. 238-239.

⁵⁰ Definice autoritářských režimů J. J. Linze stojí na třech osách: 1) mobilizace versus depolitizace 2) ideologie versus mentalita 3) limitovaný pluralismus versus monismus. Pokud jsou hodnoty mobilizace, ideologie a monismu vysoké, dá se režim dle Linzovy typologie označit za totalitní. Pokud se všechny tyto hodnoty zmíněné v předešlé větě těmto hodnotám blíží (ale nedosahují jich) či jsou hodnoty srovnatelné ve dvou ze tří aspektů, dá se takový režim označit za pretotalitní.

⁵¹ BALÍK, Stanislav a Michal KUBÁT. *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. Praha: Dokořán, 2004, str. 60

⁵² ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon o volbě Ústavodárného národního shromáždění. In: Sbírká zákonů. Československá republika: Sbírká zákonů Československé republiky, 1946, ročník 1946, částka 32, číslo 67.

⁵³ NÁRODNÍ ARCHIV České republiky, Fond 100/1 KSČ – Ústřední výbor 1945–1989, Praha – generální sekretariát. *Mapa Krajů v Čechách, na Moravě a Slezsku*. Sv. 44, a. j. 332, složka 3

⁵⁴ KOCIAN, Jiří a Vít SMETANA A KOL. *Květnové volby 1946 – volby osudové?: Československo před bouří*. Praha: Nadační fond angažovaných nestraníků v nakladatelství Euroslavica, 2014. s. 41

⁵⁵ BALÍK, Stanislav, Vít HLOUŠEK, Jan HOLZER a Jakub ŠEDO. *Politický systém českých zem 1848-1989: svazek č. 9*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2004, str. 118

⁵⁶ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945-1948: 1. část*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, 37-42

voleb lidovci, číslo tři patřilo sociálním demokratům a čtyřka připadla národním socialistům.

Již předtím – v lednu 1946 – se ovšem KSČ podařilo proti vůli kolegů z Národní fronty prosadit po dramatickém hlasování v parlamentu tzv. bílé lístky, které umožňovaly odpůrcům systému Národní fronty vhodit do urny prázdný lístek, a v únoru i snížení věku pro získání volebního práva z 21 na 18 let. Oba tyto kroky hrály ve volební strategii KSČ svou roli.⁵⁷

Předvolební atmosféra a volební atmosféra byly výrazně ovlivněny systémem Národní fronty. Pokud volič nevyužil bílých lístků, musel si vybrat z vládních stran. Jiné do voleb kandidovat nesměly. A vzhledem k proklamované výše zmíněné březnové dohodě bylo jasné, že volič může ovlivnit pouze to, jaký ta, která strana bude mít vliv uvnitř vládní Národní fronty. Opoziční politika v té době prakticky neexistovala.

Ve skutečnosti nebyla volební kampaň tak přátelská, jak by se z textu dohody mohlo zdát. Strany ke kampani využívaly zejména stranického tisku, kde v posledních předvolebních týdnech bylo vzájemné osočování mezi jednotlivými politickými stranami a jejich čelnými představiteli na denním pořádku. Velmi ostrý boj probíhal zejména mezi národními socialisty a komunisty v českých zemích, ještě o něco ostřejší boj probíhal mezi komunisty a Demokratickou stranou na Slovensku.⁵⁸

Povolené strany Národní fronty vkládaly do voleb velká očekávání.⁵⁹ Zejména národní socialisté a lidovci věřili, že volby přinesou revizi dosavadního mocenského uspořádání. Prvně jmenovaní aspirovali na celkové vítězství ve volbách, a to zejména díky hlasům voličů neobnovených prvorepublikových stran, Československá strana lidová pak cílila na venkovské obyvatelstvo.⁶⁰

Tyto ambice se však rozplynuly s volebními výsledky. V českých zemích komunisté získali 31,05 % hlasů, národní socialisté skončili druzí se ziskem 18,29 %, třetí místo obdrželi lidovci s 15,64 % a na poslední příčce se umístili sociální demokraté s 12,05 %.⁶¹

---

⁵⁷ VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. 1.vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. str. 46-47

⁵⁸ CHARVÁT, Jakub: *Analýza průběhu a výsledků voleb do Národního shromáždění konaných v roce 1946*; in: Kocian, Jiří, Smetana, Vít a kol: *Květnové volby 1946 – volby osudové? Československo před bouří*. Praha: Nadační fond angažovaných nestraníků v nakladatelství Euroslavica, 2014; str. 39–40

⁵⁹ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945-1948*: 1. část. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 32-33

⁶⁰ CHARVÁT, Jakub: *Analýza průběhu a výsledků voleb do Národního shromáždění konaných v roce 1946*; in: Kocian, Jiří, Smetana, Vít a kol: *Květnové volby 1946 – volby osudové? Československo před bouří*. Praha: Nadační fond angažovaných nestraníků v nakladatelství Euroslavica, 2014; str. 40

⁶¹ VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. 1.vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008., str. 46-47

Komunistická strana Československa a Komunistická strana Slovenska získaly dohromady 114 mandátů. Zejména vítězství KSČ s celkovým počtem 31,05 % hlasů bylo drtivé. Komunisté získali téměř o milion hlasů více než národní socialisté. Navzdory lidoveckým očekáváním, že ČSL ovládne venkov, KSČ dominovala i zde.⁶²

I komunisté však měli po volbách důvody k zamyšlení. Rozčarování jim přineslo především drtivé vítězství Demokratické strany na Slovensku. Pro následující období se tak tento politický subjekt stal jedním z hlavních cílů jejich diskreditační kampaně.

I přesto byl volební úspěch KSČ nezpochybnitelný.⁶³ Vedlo k němu hned několik příčin. V zahraničně politickém ohledu to byl právě osvoboditelský Sovětský svaz, ke kterému vzhlížela většina národa se sympatiemi. Tyto sympatie se v plné míře přenášely i na KSČ. Komunistům se také velice dobře podařilo vyzdvihnout svou odbojovou činnost za války a zároveň se jasně distancovat od prvorepublikového politického systému, který v očích mnoha obyvatel selhal. Další nespornou výhodou KSČ byla její promyšlená organizační struktura a úspěšný nábor členstva, které pak dále reprodukovalo komunistické ideje. Komunistům se také podařilo prosadit své lidi do sjednocených celonárodních organizací, což jim ve volbách přineslo nespornou výhodu. A konečně, dokázali plně vytěžit vlastní vládní angažmá, kdy obsadili všechna mocensky významná ministerstva, zejména pak ministerstvo vnitra, informací a zemědělství.⁶⁴

Přestože si zbylé strany zjevně uvědomovaly důležitost parlamentních voleb v roce 1946, alespoň tomu napovídají články ve stranických listech jednotlivých politických subjektů, na střet s KSČ se zjevně připravily nedostatečně.⁶⁵ Před volbami i po volbách se totiž místo společného postupu proti komunistům ocitly ostatní strany v defenzivě, z které se v podstatě až do roku 1948 nedostaly.

V atmosféře celonárodní jednoty a shody se ostatní politické strany nedokázaly

---

⁶² CHARVÁT, Jakub: *Analýza průběhu a výsledků voleb do Národního shromáždění konaných v roce 1946*; in: Kocian, Jiří, Smetana, Vít a kol: *Květnové volby 1946 – volby osudové? Československo před bouří*. Praha: Nadační fond angažovaných nestraníků v nakladatelství Euroslavica, 2014; str. 40-43

⁶³ VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. str. 52-53

⁶⁴ CHARVÁT, Jakub: *Analýza průběhu a výsledků voleb do Národního shromáždění konaných v roce 1946*; in: Kocian, Jiří, Smetana, Vít a kol: *Květnové volby 1946 – volby osudové? Československo před bouří*. Praha: Nadační fond angažovaných nestraníků v nakladatelství Euroslavica, 2014; str. 45-50

⁶⁵ PEHR, Michal: *KSČ a volby 1946*; in: Kárník, Zdeněk, Michal Kopeček: *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu: Svazek V*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, Dokořán, 2005, str. 177

účinně proti komunistické politice vymezit.⁶⁶ Limitoval je v tom samozřejmě i vládní program, který byl totožný s programem KSČ a také organizační struktura, která se ve srovnání s tou komunistickou ukázala jako nedostatečná.

To nic nemění na tom, že zpětně se zdá, že další strany Národní fronty před volbami (a o to více i po nich) měly jen málo politické předvídavosti a představitivosti, když nerozpoznaly nebezpečí komunistické hegemonie.

Lze samozřejmě namítnout, že pokud by komunisté ve volbách v roce 1946 byli neúspěšní, je možné, že by zvolili „maďarskou“ cestu k moci, takto však mohli dojít k únoru 1948 v podstatě demokratickou, a především ústavní cestou.

4. Politický marketing, volební kampaň a další pojmy

Než se dostanu k samotné analýze volební kampaně KSČ, je nejprve nutné se zastavit u jiného pojmu klíčového pro praktickou část této bakalářské práce – politického marketingu.

Ačkoliv se z historického hlediska ještě v případě voleb do československého parlamentu v roce 1946 nejednalo o politický marketing jako takový (jako první definoval pojem politický marketing profesor Stanley Kelley v USA v roce 1956)⁶⁷, některé „nadčasové“ rysy společné pro volební kampaň KSČ a politický marketing, jak ho známe dnes, lze bezpochyby retrospektivně doložit. V souvislosti s tímto tvrzením je potřeba definovat v této kapitole následující pojmy: politický marketing, volební kampaň, politická komunikace, propaganda a agitace.

4.1. Politický marketing

Politický marketing je „soubor metod, technik a mechanismů, sociálních postupů a teoretických modelů, které mají za cíl přesvědčit voliče, aby podpořil politický projekt,

---

⁶⁶ VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. str. 52-53

⁶⁷ MATUŠKOVÁ, Anna. *Politický marketing a české politické strany: Volební kampaně v roce 2006*. Praha: Mezinárodní politologický ústav, 2010, str. 22

organizovanou skupinu nebo kandidáta, který operuje ve veřejném prostoru.“⁶⁸ Politické subjekty tak využívají politického marketingu k získání a udržení přízně cílových skupin, přičemž je nutná systematická práce s veřejným míněním.

4.1.1. Nástroje politického marketingu

Jak je již uvedeno výše, politický marketing slouží politickým subjektům k tomu, aby subjekt získal co největší množství hlasů voličů ve volbách a tyto hlasy si subjekt následně i udržel. A právě k tomu k tomu jsou využívány jednotlivé nástroje politického marketingu, tzv. 4P: produkt (product), cena (price), distribuce (place) a propagace (promotion).⁶⁹

Produktem se v terminologii politického marketingu myslí politický program, myšlenky, postoje, názory, volební sliby či samotná osoba politika, popř. politiků. Produkt není neměnný – mění se podle potřeb trhu či názorů vedoucích představitelů politického subjektu.

Cenu v politickém marketingu reprezentuje hlas voliče. Na rozdíl od produktu je tento nástroj neměnný a usilují o něj všechny politické subjekty bez rozdílu.

Úkolem distribuce je předat produkt cílové skupině čili voličům. Strany se pomocí distribuce (ať už přímé, nebo nepřímé) snaží zaujmout voliče svým produktem a informovat o svém produktu, pokud možno co nejvyšší množství potenciálních voličů.

Propagace je nejdůležitější fází 4P. Jejím úkolem je prezentovat výjimečnost a výhody produktu, aby tím cílovou skupinu (voliče) přesvědčil o jeho koupi – odevzdáním hlasu ve volbách.

4.2. Volební kampaň

Volební kampaň se definuje proces předcházející samotnému hlasování občanů ve

---

⁶⁸ ŠTĚDRON, Bohumír, Martin POTŮČEK, Vladimír PROROK, Jakub LANDOVSKÝ a David ŘÍHA A KOL. *Politika a politický marketing: historický vývoj politického marketingu*. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 57

⁶⁹ JABLONSKI, Andrzej W. a kol. *Politický marketing: Úvod do teorie a praxe: Nástroje politického marketingu*. Brno: Barrister & Principal, 2006. str. 67-105

volbách, kdy se „*politické strany či kandidáti snaží za pomoci forem politické komunikace oslovit potencionální voliče a získat jejich hlas*“.⁷⁰ Volební kampaň má čtyři základní cíle: mobilizovat voliče, informovat voliče, přesvědčit voliče a posílit stávající podporu.

Obecně řečeno, historie profesionálních volebních kampaní souvisí s rozšiřováním volebního práva na přelomu 19. a 20. století. Z hlediska vývoje politické komunikace pak lze kampaň rozdělit na premoderní, moderní a postmoderní. V případě KSC se jedná o volební kampaň premoderní: „*Pro premoderní kampaň je typická nízká organizovanost, přímá komunikace mezi voliči a kandidáty, podstatná role stranického tisku a místních organizací či stabilní podpora stran zajištěná vysokou mírou identifikace voličů.*“⁷¹

4.3. Politická komunikace

Obecná definice politické komunikace říká, že „*politická komunikace je předávání relevantních informací, důležitých pro zajištění politických cílů*“.⁷² U politické komunikace je nutné zmínit, že důležitý je nejen obsah, ale především forma předané informace, jelikož účelem není pouze poskytnout znalost, nýbrž také ovlivnit emocionální stránku subjektu a vytvořit tak předpoklady vyhovující politickému subjektu. *Věcná informace doplněná emocionálními obrazy nebo emocionální obrazy doplněné nepravdivou informací mohou výrazně zapůsobit na chování lidí a usměrnit je do žádoucího směru. Politická komunikace tak formuje i hodnotovou orientaci lidí.*⁷³

4.4. Propaganda

Definicí pojmu propaganda existuje bezpočet, nicméně se ve své podstatě všechny

---

⁷⁰ ŠTĚDRON, Bohumír, Martin POTŮČEK, Vladimír PROROK, Jakub LANDOVSKÝ a David ŘÍHA A KOL. *Politika a politický marketing: historický vývoj politického marketingu*. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 57

⁷¹ NORRIS, Pippa. *Institut politického marketingu: slovník pojmů* [online]. Praha: institut politického marketingu, 2017 [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <http://politickymarketing.com/glossary/volebni-kampan>

⁷² ŠTĚDRON, Bohumír, Martin POTŮČEK, Vladimír PROROK, Jakub LANDOVSKÝ a David ŘÍHA A KOL. *Politika a politický marketing: politická komunikace*. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 20

⁷³ ŠTĚDRON, Bohumír, Martin POTŮČEK, Vladimír PROROK, Jakub LANDOVSKÝ a David ŘÍHA A KOL. *Politika a politický marketing: politická komunikace*. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 20

shodují: „*Propaganda je rozšiřování názorů a informací za účelem vyvolávání nebo zesílení určitých postojů nebo jednání a je často doprovázena zkreslováním faktů.*“⁷⁴ Jinými slovy propaganda často vystupuje ve formě zjednodušených údajů a schémat, která kombinují racionální základ informací se subjektivní interpretací a emocionálními prvky, a můžeme ji nejčastěji nalézt v sociálně polarizované společnosti a v přítomnosti činnosti masových politických stran.

Z pohledu politického marketingu by se propaganda dala vyložit jako ideologicky politický marketing s cílem ovlivňování cílové skupiny.⁷⁵

4.5. Agitace

Agitace je na rozdíl od propagandy spojená se získáváním lidí pro určitý program, pro aktivní účast ve společensko-politické činnosti a není nutně spjata s bipolárně rozdělenou společností či s masovými stranami.

5. Analýza volební kampaně KSČ ve volbách roku 1946

Volební úspěch Komunistické strany Československa v květnových volbách v roce 1946 byl zapříčiněn mnoha faktory. Byly zmíněny výše, stručně zrekapitulujme ty klíčové: změna sympatií k SSSR, k socialismu a odklon od prvorepublikového systému; účast komunistů v protinacistickém odboji; plné využití vládního angažmá na klíčových ministerstvech; systémové změny; propracovaná organizační struktura strany. Nelze opomenout taky fakt, že komunisté začali na účinné kampani pracovat dávno předtím, než volební kampaň oficiálně začala. Tehdejšímu předsedovi Ústředního výboru KSČ Rudolfu Slánskému chodila pravidelně ze všech krajů hlášení, jak (nejen) předvolební přípravy v jednotlivých částech země pokračují: „*Byl jsem pověřen provést volební přípravy na*

---

⁷⁴ *Mediaguru: Mediální slovník* [online]. Praha: PHD, 2018 [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/propaganda/>

⁷⁵ *Mediaguru: Mediální slovník* [online]. Praha: PHD, 2018 [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/propaganda/>

Poděbradsku, pokládám za nutné, abych tě informoval o tamějších poměrech.“⁷⁶, hlášení dále pokračuje popisem o uskutečněných agitačních akcích, provedených prohlídkách a stavu podpory či odporu KSČ v dané oblasti.

Jak už samotný výčet v předchozím odstavci napovídá, nejedná se o shodu náhod. Veškeré výše zmíněné body dokazují promyšlenost a schopnost komunistů být o pár kroků před ostatními stranami. V případě komunistické předvolební politiky je třeba mít tyto faktory na zřeteli, protože byly součástí komunistické kampaně, ačkoliv se nejednalo vyloženě o předvolební propagandu v tom pravém slova smyslu. Tyto faktory však vytvářely podmínky pro úspěšnou volební kampaň a komunisté se o ně vědomě snažili už ve chvíli, kdy se začalo v březnu roku 1945 v Moskvě jednat o poválečném uspořádání Československa.

Proto bude následující analýza nejprve obsahovat výčet těch systémových změn, které se zdály nebo se později ukázaly jako klíčové pro úspěch ve volbách. Poté se analýza přesune k jednotlivým volebním heslům komunistické strany a klíčovým tématům jejich kampaně.

5.1. Systémové změny, které „nahrávaly“ komunistům

Komunisté ke konci války vycítili svou šanci k uchopení moci. Potřebovali však zajistit hned několik důležitých podmínek, aby se jejich plány mohly uskutečnit. Podařilo se jim je postupně vytvářet a plnit si svůj plán na důsledné prorůstání systémem.

Již na březnových jednáních v Moskvě se komunistům podařilo zajistit si vládní angažmá. Přestože v čele uskupení Národní fronty Čechů a Slováků nestál komunist, tak s volbou předsedy vlády KSČ rozhodně nemohla být nespokojena. Předsedou se totiž stal sociální demokrat Zdeněk Fierlinger, který se netajil sympatiemi k SSSR a KSČ (dlouho například působil jako velvyslanec právě v Sovětském svazu a do voleb 1946 pomohl KSČ se „svou“ stranou prosadit mnoho pro komunisty zásadních požadavků).⁷⁷

---

⁷⁶ NÁRODNÍ ARCHIV České republiky, Fond 100/1 KSČ – Ústřední výbor 1945–1989, Praha – generální sekretariát. *Dopis soudruhu Slánskému*. Sv. 45, a. j. 337, složka 1

⁷⁷ RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Od počátků do převzetí moci. 1. vydání. Praha: Academia, 2002, str. 198

KSČ se navíc podařilo získat některá klíčová ministerstva, především ministerstvo vnitra, informací a zemědělství. Obzvláště ministerstvo informací se stalo významným nástrojem komunistické agitace, i díky němu se podařilo předkládat československé veřejnosti většinu úspěchů při poválečném obnovování republiky jako zásluhu KSČ.⁷⁸

Přijetí Košického vládního programu pak představovalo pro komunisty účinný propagandistický nástroj. Stranické vedení se po celé období let 1945–1948 až úzkostlivě vyhýbalo veřejným prohlášením a diskusím o vztahu mezi bezprostředními a strategickými cíli Komunistické strany Československa. Strana neměla jiný program než program vlády. To jí jednak umožňovalo přerod ve stranu celonárodní, zastupující i zájmy rolníků a živnostníků, jednak to komunistům poskytovalo účinný propagandistický nástroj. Vedení KSČ totiž často vytýkalo svým oponentům, že vládní program nedodržují a snaží se jej zvrátit. Pod heslem obrany Košického vládního programu se však skrývaly ofenzivní cíle. To naznačil v projevu ke komunistickým funkcionářům v létě roku 1945 i generální tajemník strany Rudolf Slánský: „*Vládní program, který nyní uskutečňujeme, to je jen jedna etapa na cestě k dosažení našich konečných ideálů.*“⁷⁹

Už na počátku sestavování Národní fronty se podařilo komunistům prosadit také důležitou změnu, která jim dala čas na reorganizaci. Tou změnou bylo odsunutí voleb na pozdější termín.⁸⁰

Už dlouho před volbami navíc bylo jasné, že předvolební boj bude omezen. Spolu s vládním programem byla také v Košicích přijata pravidla, která určila, kdo se může prvních poválečných voleb účastnit a usilovat o hlasy voličů. Ve volbách v roce 1946 mohla kandidovat pouze ta politická uskupení, která byla součástí Národní fronty, popřípadě byla k 30. dubnu 1946 registrována a vyvíjela aktivní činnost.⁸¹

---

⁷⁸ CHARVÁT, Jakub: *Analýza průběhu a výsledků voleb do Národního shromáždění konaných v roce 1946*; in: Kocian, Jiří, Smetana, Vít a kol.: *Květnové volby 1946 – volby osudové? Československo před bouří*. Praha: Nadační fond angažovaných nestraníků v nakladatelství Euroslavica, 2014; str. 49

⁷⁹ PERNES, Jiří: *Komunistická strana Československa*; in: Jiří Malíř, Pavel Marek a kol.: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v Českých zemích a Československu 1861-2004*; II. Díl: *Období 1938–2004*. Brno: Doplněk, 2005, str. 1132

⁸⁰ PEHR, Michal: *KSČ a volby 1946*; in: Kárník, Zdeněk, Michal Kopeček: *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu: Svazek V*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, Dokořán, 2005. str. 177-193

⁸¹ PEHR, Michal: *KSČ a volby 1946*; in: Kárník, Zdeněk, Michal Kopeček: *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu: Svazek V*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, Dokořán, 2005. str. 179

Všechny tyto předpoklady pomohly KSČ na cestě k moci. A kromě termínu voleb se je podařilo komunistům prosadit prakticky bez odporu. Problematictější už to bylo se snížením věkové hranice osob oprávněných volit a se zavedením bílých lístků, tedy dalších změn, které měly KSČ dopomoci k vítězství ve volbách.

5.1.1. At' volí mladí a at' mají lidé prostor a svobodu nesouhlasit

Jak již bylo zmíněno, komunistická předvolební kampaň začala v podstatě už na moskevských jednáních v březnu roku 1945. Není proto divu, že komunisté šli svému předvolebnímu vítězství „naproti“ i prosazením některých systémových změn, které měly přímo zasáhnout do předvolební kampaně. Těmito změnami bylo jednak zavedení takzvaných bílých lístků a jednak snížení věkové hranice pro nabytí volebního práva.

Vzhledem k tomu, že na jednu stranu pro volby platila volební povinnost, na stranu druhou byl počet kandidujících stran omezený, obávali se komunisté, že by voliči, kteří dříve volili strany, které nyní nebyly v Národní frontě, volili z nedostatku jiné alternativy proti nim. Proto přinesla KSČ do hry koncept tzv. bílých lístků. Již 16. ledna 1946 Klement Gottwald přišel s touto koncepcí. Jeho argumenty byly jasné; tím, že je volební účast povinná, bílými lístky může dát volič najevo, že není ani pro jednu z nabízených alternativ, a zároveň se vyhne trestu za neúčast ve volbách. Ve skutečnosti nebyl účel bílých lístků tak ušlechtilý. Jak již bylo zmíněno výše, komunisté se jednoduše obávali, že by voliči pravicových stran existujících za první republiky podpořili svým hlasem některou ze stran nekomunistických. Byť byla většina stran Národní fronty proti, čeští a slovenští komunisté s podporou sociální demokracie tento návrh prosadili.⁸²

Ostatní strany, zejména Národní socialisté, si byly vědomy účelu, které měly tyto bílé lístky v očích KSČ při volbách splnit. Ve Svobodném slově i Lidových listech můžeme najít nespočet článků a ilustrací napadajících snahu o prosazení bílých lístků. „*Máte je v rukou. Bílé lístky nejsou ničím jiným než pokusem jedné strany o ovládnutí politického výsledku voleb. Jsou výsměchem politického uvědomění našeho demokratického lidu. Předpokládají určitý politický analfabetismus, předpokládají naprosto politicky*

---

⁸² SLÁMA, Jiří. Kaplan, Karel. Vereš, Pavel: *Parlamentní volby v Československu v letech 1935, 1946 a 1948*. Jiří Sláma: Přel. z něm. orig. Pavel Vereš. Praha: Federální statistický úřad, 1991. str. 29

nevdělaného člověka z ulice,“ stojí v Lidové demokracii.⁸³ „*Návrh na urnu pro plné využití bílých lístků*“ stojí pod obrázkem kadibudky ve Svobodném slovu.⁸⁴

I posunutí věkové hranice volebního práva bylo snahou, jak získat další hlasy. Komunisté dobře znali demografické složení svých sympatizantů. Předpokládali, že mladí budou volit právě je. Nahrávala tomu jednak obecná tendence mladších voličů k radikálním řešením, jednak skutečnost, že mladí lidé nezažili (ve věku, kdy mohli něco chápat) v podstatě nic jiného než válku. V případě prvovoličů se jednalo o více jak půl miliónu lidí. Lidí, se kterými komunisté uměli dobře pracovat. „*Mládež zdravá, silná, pevná bude volit kandidátku číslo jedna!*“ zní heslo KSČ uvedené v Rudém právu a mluví za vše.⁸⁵

5.1.2. Od retribucí po odbory. Rozšiřování hranic komunistické moci a popularity

Komunistům se podařilo prosadit se v každé jednotlivé úrovni politického systému tím, že si ve vládním Košickém programu vymohli restrukturalizaci státní správy. Původní struktura byla nahrazena „lidově demokratickým aparátem“, jehož základem byly národní výbory. Tyto národní výbory se dělily na místní, okresní a zemské a zajišťovaly chod systému od hospodářství, dopravy, zdravotnictví přes dohled nad přiděly bytů až po odsun Němců, Maďarů a dalších kolaborantů.⁸⁶ Asi nebude překvapením, že většina členů těchto výborů byli zástupci komunistů, popř. komunisté samotní.

System Národní fronty znemožňoval zakládat si vlastní stranické satelitní organizace. Toho se podařilo KSČ dobře využít. Její členové infiltrovali organizace celonárodní. Ať už se jednalo o odbory, mládežnické organizace, případně o jednotnou organizaci bojovníků proti fašismu – Svaz osvobozených politických vězňů, podařilo se komunistům v těchto organizacích získat silný vliv.

Zřetelné to bylo zejména v odborech, jejichž předsedou se stal Antonín Zápotocký, ale také ve Svazu českých partyzánů. Předsedou této organizace byl generální tajemník Komunistické strany Československa Rudolf Slánský. Tyto organizace se staly vlivovými

---

⁸³ *Lidová demokracie: Orgán Československé strany lidové.* Praha, 1946, roč. II, č. 119, str. 3

⁸⁴ *Svobodné slovo: Ústřední orgán Československé strany národně socialistické,* Praha, 12. 5. 1946, roč. II, č. 108, str. 1

⁸⁵ *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa.* Praha, 26. 5. 1946, roč. III, č. 123, str. 1

⁸⁶ RATAJ, Jan a Přemysl HOUDA. *Československo v proměnách komunistického režimu.* Praha: Oeconomica, 2010, str. 14-15

satelity KSČ hned dvojím způsobem: jednak byly nově součástí orgánů Národní fronty navzdory tomu, že Národní fronta byla konstituována jako společenství politických stran, kde ovlivňovaly rozhodování těchto orgánů ve prospěch komunistické politiky, jednak sehrávaly svou roli i v předvolební kampani.⁸⁷

Specifickým nástrojem pro komunisty bylo i jejich vládní angažmá v dalším ohledu. Poté, co prosadili rozsáhlé znárodnování⁸⁸, měli v moci nesmírné přerozdělování majetku. Tím se jim podařilo zavázat si velké množství voličů, zejména v pohraničí a na venkově. Zatímco ministerstvo zemědělství provádělo poválečné retribuce, ministerstvo informací umělo patřičně zdůraznit důležitou úlohu komunistické strany v tomto počínání.

5.2. Klíčová volební témata KSČ a jejich výběr

Zatímco předválečná KSČ byla stranou čistě opoziční a antisystémovou, KSČ před volbami v roce 1946 se ocitla v naprosto protikladné roli. Stala se stranou masovou, národní a největší v Československu, stranou vládní a reprezentantkou poválečného vývoje.

Tomu se logicky přizpůsobila i předvolební kampaň strany a mělo to zásadní význam pro výběr témat, která KSČ před volbami zdůrazňovala. A také témat, která nechávala stranou a o kterých raději nemluvila.

5.2.1. Co bylo zamlčeno, co zůstalo nevyřčeno

Aby komunisté mohli zasáhnout svou agitací široké spektrum voličů, potřebovali se zbavit poměrně úzkého profilu radikální strany prosazující diktaturu proletariátu. To vedlo k mnohokrát deklarovanému odmítnutí, že by chtěla strana dosáhnout stejného politického systému, jaký existoval v SSSR.

Vedení Komunistické strany Československa popíralo svoji závislost na sovětské politice a slibovalo voličům vlastní „specifickou“ cestu k socialismu. Na stranu druhou úzké

---

⁸⁷ PERNES, Jiří: *Komunistická strana Československa*; in Jiří Malíř, Pavel Marek a kol.: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v Českých zemích a Československu 1861-2004*; II. Díl: *Období 1938–2004*. Brno: Doplněk, 2005, str. 1137

⁸⁸ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945-1948: 1. část*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, str. 22

vedení KSČ jinou, než tu sovětskou cestu neznalo. Nicméně důsledným tvrzením, že programem KSČ je program vládní, schválený v roce 1945 v Košicích, se podařilo straně vyvázat se ze svého úzkého profilu a stát se stranou masovou.⁸⁹

Zdánlivé odmítání sovětského modelu bylo velmi užitečné, komunistům se otevírala cesta k několika vrstvám společnosti, které by jinak komunistická politika jen těžko mohla oslovit. Jednalo se zejména o venkovské obyvatelstvo, o maloročníky i statkáře. Díky tomu, že KSČ kontrolovala ministerstvo zemědělství, podařilo se komunistům venkovské obyvatelstvo „přeplatit“ pomocí poválečných retribucí.⁹⁰ Jednalo se však i o drobné živnostníky, které se podařilo přesvědčit, že jim nehrozí žádné znárodnování a že jsou vlastně spolu s dělnickou třídou na jedné lodi. „*Nestydím se za to, že jsem komunista, ale moje obchody jsou příliš malé, abych mohl každému se přiznati, že jsem též komunista. Jak často musím slyšeti, když beru naši věc v ochranu a poctivě vysvětluji, že komunisté nikomu nechtějí ničeho vzít a nikoho ještě nesnědli...*“ píše se v blahopřání knihkupce a papírníka Josefa Brůčka z Prahy 11 Klementu Gottwaldovi po úspěchu ve volbách.⁹¹

Ze současné perspektivy se tak zdá, že větší význam než to, co KSČ ve volbách říkala, měla před volbami v roce 1946 témata, která zamlčela, zamlžila, nebo vysloveně deklarovala v protikladu s politikou, kterou později praktikovala.

5.2.2. Vybudujeme šťastnou a silnou ČSR

Témata, kterým se naopak komunisté věnovali, vyplývala z volání obyvatelstva po poválečné obnově a novém uspořádání Československa. Komunistům se na jednu stranu dařilo těžit z distancování se od prvorepublikového systému, který vyústil v selhání

---

⁸⁹ PERNES, Jiří: *Komunistická strana Československa*; in Jiří Malíř, Pavel Marek a kol.: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v Českých zemích a Československu 1861-2004*; II. Díl: *Období 1938–2004*. Brno: Doplněk, 2005. str. 1140–1141

⁹⁰ CHARVÁT, Jakub: *Analýza průběhu a výsledků voleb do Národního shromáždění konaných v roce 1946*; in: Kocian, Jiří, Smetana, Vít a kol: *Květnové volby 1946 – volby osudové? Československo před bouří*. Praha: Nadační fond angažovaných nestraníků v nakladatelství Euroslavica, 2014; str. 49

⁹¹ PEHR, Ph.D, PhDr. Michal, Mgr. Jan MACHALA a Mgr. Ondřej KRÁL. *Telegram malého živnostníka, knihkupce a papírníka Josefa Brůčka z Prahy 11*. In: Youtube.com: *Ústav pro studium totalitních režimů: Svorně před volbami -svorně po volbách? Parlamentní volby roku 1946* [online]. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2013, 18. 10. 2013 [cit. 2018-01-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=gPVWLZZwZSA&t=3692s>

v podobě druhé republiky, na stranu druhou se však pokoušeli spojit s odkazem Tomáše Garrigue Masaryka: „*Navazujeme na Masarykovo historické dílo, a přijímáme z Masaryka všechny živé hodnoty, a především jeho demokratické a humanitní ideály, jež v nové formě uplatňujeme.*“⁹²

Důraz kladla Komunistická strana Československa především na národní a vlasteneckou notu a na budování státu. Komunisté ve svých heslech tvrdili, že právě oni „*uskutečňují ten nejnárodnější program*“ a že jen KSČ je „*odjakživa spjata s lidovými kořeny národa*“.⁹³

Tento budovatelský étos opírala strana jednak o své vládní angažmá, kdy komunisté proklamovali, že právě oni vystavěli Národní frontu a právě oni ji drží pohromadě, jednak o každodenní činnost svých členů, kteří jezdili na venkov na brigády, kteří se účastnili obnovování života na venkově i v průmyslových závodech.

Zároveň se dokázala Komunistická strana Československa nejintenzivněji spojit s koncem války. Využívala k tomu své odbojové činnosti, kdy mohla tvrdit, že „*Komunistická strana byla první v řadách bojovníků proti nacismu. 162 kandidátů KSČ do Ústavodárného shromáždění prošlo nacistickými kriminály, 206 pracovalo po 6 let v ilegilitě, 13 se zúčastnilo zahraničního odboje, 10 bojovalo v západní a východní československé armádě, 11 partyzánů.*“⁹⁴

Také skutečnost, že Sovětský svaz osvobodil Československou republiku, dokázali komunisté patřičně prodat, ať už to bylo v podobě velkých manifestací na výročí osvobození, nebo v podobě otištění rozkazu nejvyššího velitele o osvobození Prahy podepsaného Stalinem. Navázání komunistické strany na osvoboditelskou velmoc a v té době také nejbližšího zahraničního partnera Československé republiky bylo nesporné.

Zároveň se Komunistická strana Československa úspěšně distancovala od mnichovské dohody. Zatímco ostatní strany byly nějakým způsobem zapojeny do prvorepublikových vlád, komunisté těžili z toho, že byli vždy stranou opoziční a že si tedy „*nezadali*“. KSČ také byla jedinou stranou, která se jasně před válkou proti Mnichovu postavila. Karikatury a volební plakáty naznačující, že volbou jiné strany Národní fronty by mohli voliči přispět k dalšímu „*Mnichovu*“, mířily na správný cíl.

---

⁹² Protokol VIII. Řádného sjezdu Komunistické strany Československa ve dnech 28. –31. března 1946: *Sněm budovatelů*. Praha: Sekretariát ÚV KSČ, 1946. s. 118

⁹³ *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. Praha, 18. 5. 1946, roč. III, č. 115, str. 2

⁹⁴ *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. Praha, 23. 5. 1946, roč. III, č. 120, speciální příloha

Ze stran Národní fronty Čechů a Slováků Komunistická strana Československa nejostřeji směřovala své útoky na Československou stranu národně socialistickou. Antagonismus těchto dvou stran byl vzájemný. S ohledem na volební výsledky se retrospektivně zdá, že obě strany mířily na správného nepřítele.

Komunistům se však daleko úspěšněji podařilo otevřít se voličům mimo svůj „záběr“. V předvolební kampani KSČ objevíme silný důraz na různé skupiny národa, které nebyly typickými voliči KSČ.

Jednalo se o pohraničí, kde pod heslem „*pohraničí jde s námi*“ komunistická strana naplno využila své kontroly nad přerozdělováním majetku vysídleného německého obyvatelstva. To jí přineslo v těchto oblastech fenomenální úspěch. V ústeckém a karlovarském volebním kraji získala KSČ přes 50 % hlasů, v libereckém volebním kraji 48,31 %.⁹⁵

Další voličskou skupinou, na kterou KSČ cílila, byly ženy. Pod heslem „*České ženy s námi budují šťastný domov*“ se komunisté hlásili k idejím pokroku a společenské rovnosti obou pohlaví.⁹⁶

Skupinami, u kterých se volební agitace z retrospektivního hlediska jeví jako jednoznačně lživá, jsou pak živnostníci, věřící a rolníci – sedláci. U všech těchto skupin, které po roce 1948 komunisté pronásledovali, se před volbami v roce 1946 KSČ snažila docílit volebního úspěchu.

V předvolební kampani to jsou prý právě komunisté, kteří uskutečňují náboženskou svobodu, kteří podporují poctivé živnostenské podnikání a kteří slibovali sedlákům, že se rozhodně o své statky bát nemusí, že jim nikdo pole, stroje a zvířata brát nebude.⁹⁷

Poslední specifickou skupinou voličů, kterou se komunisté pokoušeli získat, byla mládež. Snížením věkového cenzu pro volební právo aktivní i pasivní se komunisté snažili na mladé lidi silně zapůsobit. To vše v kombinaci s aktivitou v různých celonárodních mládežnických organizacích.

Komunistům se tak obratně podařilo využít těch témat, která voliče zajímala. Úspěch

---

⁹⁵ CHARVÁT, Jakub: *Analýza průběhu a výsledků voleb do Národního shromáždění konaných v roce 1946*; in: Kocian, Jiří, Smetana, Vít a kol: *Květnové volby 1946 – volby osudové? Československo před bouří*. Praha: Nadační fond angažovaných nestraníků v nakladatelství Euroslavica, 2014; str. 49

⁹⁶ *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. Praha, 21. 5. 1946, roč. III, č. 118

⁹⁷ BLAŽEK, Petr, Jaroslav ROKOSKÝ, Libor SVOBODA, Martin TICHÝ a Jiří URBAN. *Rozkulačeno!: Půlstoletí perzekuce selského stavu*. Ústav pro studium totalitních režimů: Národní zemědělské muzeum, 2016. str. 63

na venkově i ve velkých městech dokazuje, že snaha zalíbit se sedlákům a živnostníkům KSČ přinesla své ovoce. Co se napadání názorových oponentů týká, nevybočovala Komunistická strana Československa nikterak z rámce předvolební kampaně ostatních stran. Podstatné pro komunisty také bylo, že kampaň se vedla v celkově pro-vládním duchu. K tomu ostatně vyzýval ještě před volbami i prezident Beneš.⁹⁸ Ve chvíli, kdy se strany cítily svázány pocitem loajality vůči Národní frontě a zároveň KSČ byla fakticky vůdčí silou tohoto uskupení, bylo jen velmi obtížné najít cestu k účinné kritice komunistické politiky.⁹⁹

5.3. Volební hesla v politické kampani KSČ

Politická kampaň Komunistické strany Československa byla rámována snahou oslovit co nejširší skupinu obyvatel. Proto bylo zjevné, že se její předvolební agitace musí věnovat jednak snaze úspěšně „prodat“ dosavadní účast ve vládě, jednak pokusu o přilákání co nejvíce voličů z řad těch, kteří netvořili standardní komunistickou voličskou základnu.

Z formálního hlediska v předvolebních heslech komunistů nenajdeme žádná výrazná specifika. Jednalo se o úderná veršovaná zvolání, na letáčích doplněná na svou dobu moderní a zdařilou grafikou. Komunistické straně bylo do voleb ovšem přiděleno číslo 1. Tuto číselnou symboliku dovedla ve svých předvolebních materiálech vytěžit v nejvyšší možné míře.

5.3.1. V prvních svobodných volbách budou komunisté první!

Pro předvolební letáky i hesla v době poválečné platil úzus, že na nich strana uvedla i své číslo, které jí bylo do voleb přiděleno. U komunistů to bylo číslo jedna. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, symboliku jedničky dokázala komunistická strana velice účinně využít (příloha 11).

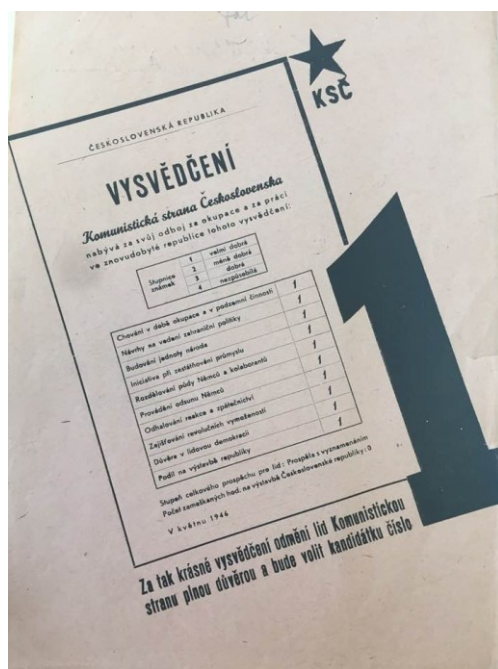
⁹⁸CHARVÁT, Jakub: *Analýza průběhu a výsledků voleb do Národního shromáždění konaných v roce 1946*; in: Kocian, Jiří, Smetana, Vít a kol.: *Květnové volby 1946 – volby osudové? Československo před bouří*. Praha: Nadační fond angažovaných nestraníků v nakladatelství Euroslavica, 2014; str. 38

⁹⁹KOČIAN, Jiří: *Politický systém v letech 1945–1948*; in: Jiří Malíř, Pavel Marek a kol.: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v Českých zemích a Československu 1861-2004*; II. Díl: *Období 1938–2004*; Nakladatelství Doplněk; Brno 2005, str. 1129

Nešlo jen o jednoduché veršovánky, jako například „na hřebíček palička, na reakci jednička“, nebo „muži a ženy, města, vesničky, volí dnes jedničky“. To najdeme i u ostatních stran. Například národní socialisté přišli se sloganem „kdo je české víry, volí číslo čtyry“. Jde především o využití symboliky prvenství, jedničky a jednoty, toho, že co je první, je nejlepší a podobně.

To u ostatních stran nenacházíme. A nejde v tomto případě o to, že by číslo samo o sobě rozhodovalo. I v jiných číslech se snadno dala najít symbolika stejně úderná. Strany o sobě mohly tvrdit, že jsou dvakrát lepší, že jsou tři důvody, proč volit číslo tři, že zčtyřnásobí svou snahu o vybudování státu a podobně.

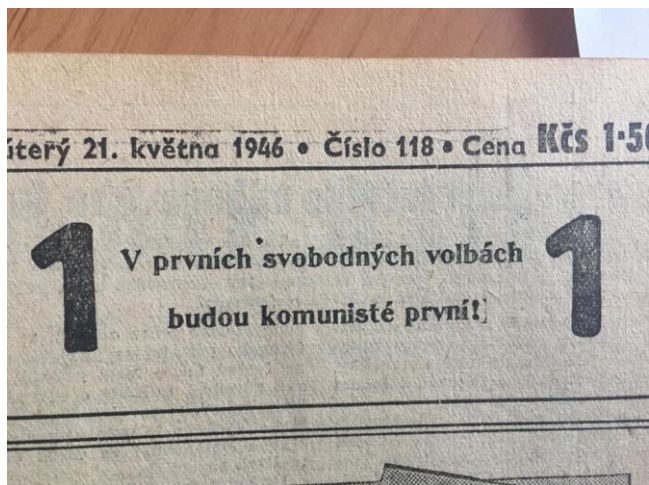
Komunisté prokázali s číslem jedna mimořádnou hravost. Jeden z volebních letáků je například zpracovaný jako vysvědčení, kde se dozvídáme, že „Komunistická strana Československa nabývá za svůj odboj za okupace a za práci ve znovudobyté republice tohoto vysvědčení.“ V různých „předmětech“, jako je například „podíl na výstavbě republiky“ nebo „chování v době okupace a v podzemní činnosti“ a mnoha dalších podobných, je ohodnocena KSČ samozřejmě tou nejlepší známkou – jedničkou. Na konci letáku nás pak komunisté přesvědčují: „Za tak krásné vysvědčení odmění lid Komunistickou stranu plnou důvěrou a bude volit kandidátku číslo 1.“ Přičemž grafické zpracování letáku zasazuje číslo jedna do kontextu celého vysvědčení jako jednu velkou jedničku.

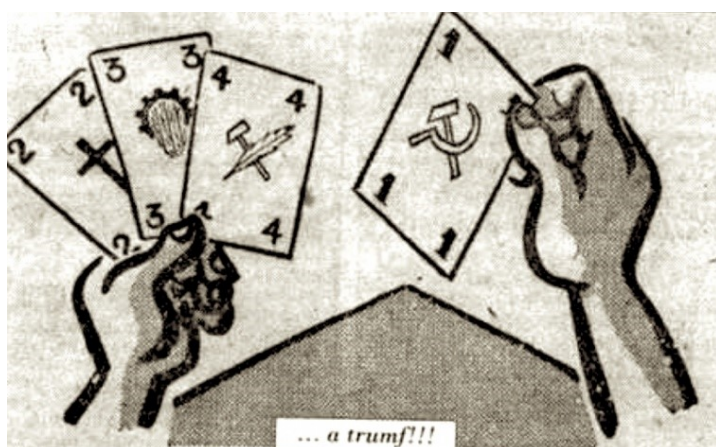
„V prvních svobodných volbách budou komunisté první!“ je dalším příkladem

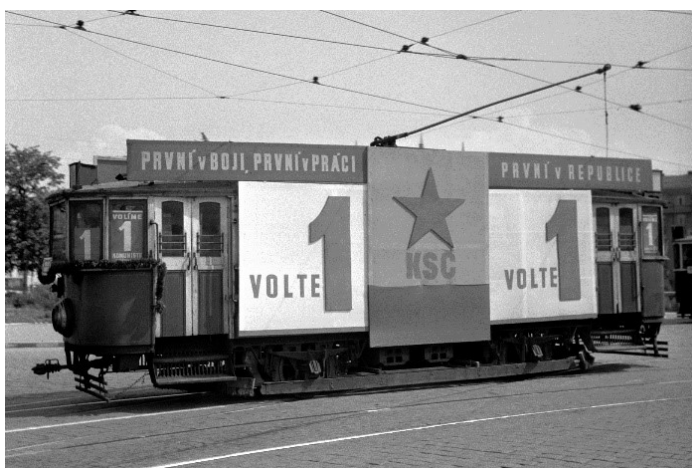
povedeného využití vylosovaného volebního čísla.

Neméně nápadité je i vyobrazení karetní hry, kdy hráč ze čtyř karet se symboly kandidujících stran vytahuje kartu číslo jedna, u které je napsáno „...a trumf!!!“

Obzvláště zdůrazňována pak byla v souvislosti s číslem jedna tematika prvenství a jednoty. Na tramvaji si můžeme všimnout třeba velkého „billboardu“, kde stojí: „První v boji, první v práci, první v republice, volte 1.“

V Rudém právu se zase můžeme dozvědět, že KSC je „*tmelem jednoty národa*“ nebo „*jedinou stranou, která nehradila*“.

5.3.2. My s národem. Národ s námi

Pokud něco skutečně dominovalo komunistické kampani, byla to vlastenecká a národní tematika. Vlastenecké téma dávali komunisté do souvislostí i s tématy jinými, takže si můžeme na graficky nápaditě zpracovaném letáku přečíst výzvu: „*Nejlepší vlastenky do našich řad. Komunistická strana Československa.*“¹⁰⁰

V Rudém právu nás pak velké titulky upozorňují na to, že je „*Velikost a síla KSC zárukou velikosti a síly národa a státu*“ nebo že „*Volbou komunistů zaručíme rozkvět a samostatnost republiky*“.

Právě budovatelský étos a vize šťastné budoucnosti v souvislosti se znovunabytou

¹⁰⁰ Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa. Praha, 12. 5. 1946, roč. III, č. 109, str. 2

národní hrdostí tvořily ve volební kampani komunistů velice úspěšný mix. Hesla jako „s KSC jde všechnen lid, ruce k dílu přiložit!“, „Republice více práce, to je naše agitace“ nebo jednoduché „Vybudujeme šťastnou silnou ČSR“ jsou typickými ukázkami komunistické kampaně.

Titulky v Rudém právu nás pak jednoznačně přesvědčují: „Vítězství komunistů ve volbách – vítězství národa“ a „S komunisty do lepších časů“. Právě sepětí s vlastenectvím, příslib zářné budoucnosti a adorace budovatelské práce jsou také témata, která komunistům vydržela nejen po volbách v roce 1946, ale i po únorovém převratu v roce 1948 prakticky po celá padesátá léta.

Sepětí s národem a vlastí komunisté ve své předvolební kampani zdůrazňovali ještě narážkami na politickou konkurenci, která podle nich tyto kvality neměla. Komunisté tak chtějí „Vytrhnout kořeny zrady“, „Neopakovat chyby, které vedly k Mnichovu“ a nabádají „Vol stranu, která nikdy nezradila. Ku prospěchu vlasti bude její síla.“ (příloha 18)

Aby čtenář Rudého práva nebyl na pochybách, která strana „zradila“, ukazuje například jedna z karikatur otištěných v tomto deníku starého muže, jak vláčí mladého chlapce v košili s nápisem SČM pod rozcestníkem, kde je napsáno „K Mnichovu. 4.“ Čtyřka přitom bylo volební číslo národních socialistů. Pod karikaturou je nápis: „Neboj se chlapečku, se mnou nezabloudíš.“

Jasný důraz na národní notu si můžeme přečíst i na kandidátních listinách KSČ. „Nejlepší lidé, nejlepší vlastenci, nejobětavější bojovníci za práva pracujícího lidu a za svobodu českého národa – nejlepší demokraté a odpůrci fašismu, nejobětavější budovatelé republiky, lidé nejpoctivější – to jsou kandidáti komunistické strany, to jsou ti nejlepší, které strana vysílá do Ústavodárného národního shromáždění, aby tvořili z vůle lidu zákony lidové republiky a obhajovali výsledky naší národní revoluce.“¹⁰¹ stojí v prohlášení Krajského výboru III. kraje KSČ soudruha Jana Švermy.

5.3.3. Antikampaň

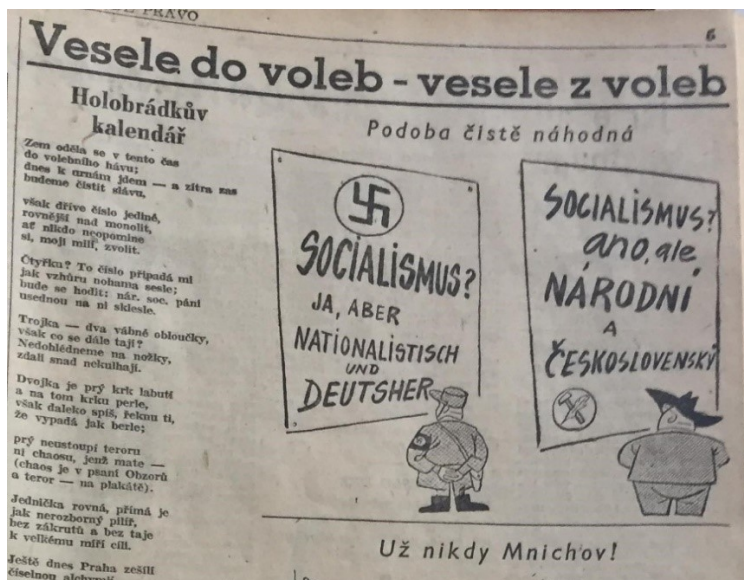
Přestože se komunistická kampaň nesla především v budovatelském duchu, svého jednoznačného názorového protivníka si Komunistická strana Československa našla. V Rudém právu se tak můžeme dočíst: „Významná stať moskevské Pravdy o našich volbách: Hnízdo reakce je v Národně socialistické straně.“

¹⁰¹ NÁRODNÍ ARCHIV České republiky, Fond 100/1 KSČ – Ústřední výbor 1945–1989, Praha – generální sekretariát. Kandidátní listina KSČ ve III. kraji soudr. Jana Švermy navržení pro volby do Ústavodárného národního shromáždění dne 26. května 1946. Sv. 45, a. j. 339, složka 6

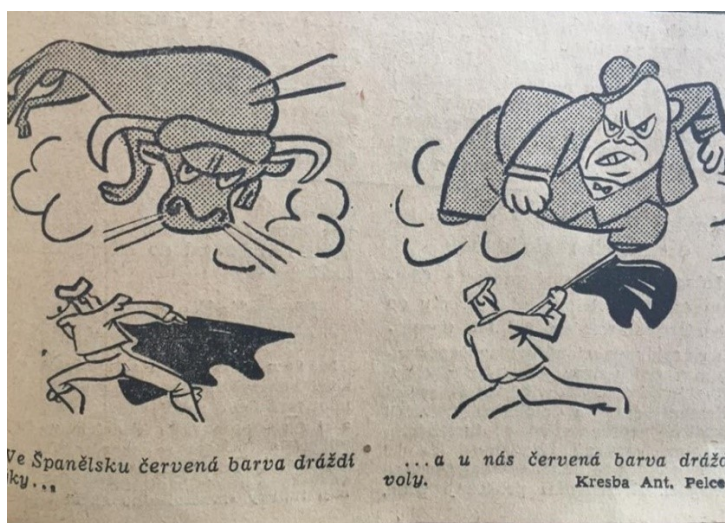

Národní socialisté to schytali i na karikatuře, kde jsou srovnány dva plakáty. Na prvním stojí: „Socialismus? Ja, aber nationalistisch und Deutscher.“ Pod ním stojí postava eserka. Na druhém plakátu je pak napsáno: „Socialismus? Ano, ale národní a československý“. Pod tím stojí postava obtloustlého pána s kloboukem. Celá karikatura je pak zarámována nadpisem: „Podoba čistě náhodná.“

Československou stranu národně socialistickou komunisté kritizovali jednak pomocí zmíněných karikatur, jednak pomocí „zahraničního tisku“. Karikatury byly v Rudém právu nadepsány jako „předvolební škádlení“ a měly mít vtipný podtón, například ta, kde je na jednom obrázku zobrazen toreador a býk, na druhém komunista s rudým praporem a rozzuřený národní socialista a pod tím je titulek: „*Ve Španělsku červená barva dráždí býky... a u nás červená barva dráždí voly.*“

Zprávy „zahraničního tisku“ už tak laškovně nejsou. V článku s titulkem „Časopis Rudé armády o národních socialistech“ se čtenář dozví, že „*Sovětský časopis ‚Krasnaja zvezda‘ píše ve svém sobotním čísle v politickém přehledu velmi zevrubně o dnešních volbách v Československu. Z článku vyjímáme: V předvolební kampani se aktivizovala reakce, která se dala cestou pomluv a zastrašování voličů. Pokusům reakce rozbít Národní frontu se dostalo podpory v některých kruzích Československé strany národně socialistické. Někteří vedoucí činitelé této strany vystoupili v předvolební kampani se zběsilými útoky proti komunistické straně a nezastavili se ani před protisovětskými výpady. Rozbiječská politika národních socialistů, píše ‚Krasnaja zvezda‘, je rozhodně odsuzována lidem, který usiluje o národní jednotu a o další demokratizaci země. Lid chápe, že rozbíjení Národní fronty prospívá pouze reakci.*“

V Československé straně národně socialistické tak Komunistická strana Československa poznala jasného protivníka. Jednak to bylo způsobeno skutečným programovým antagonismem obou stran, jednak se dalo předpokládat, že národní socialisté

budou komunistům hlavními konkurenty v boji o nerozhodnuté voliče.

5.3.4. Komunisté? Jasná volba pro živnostníky i rolníky, pro ženy i pro mládež

Komunistická strana dobře věděla, že pro volební vítězství musí přivábit i voliče, kteří mezi její tradiční elektorát jednoznačně nepatří. Tyto voliče lákala strana na všech úrovních. Ve volební kampani se tak objevilo například heslo: „*Je to pravda, je to jistý, Praha volí komunisty.*“ A to Praha přitom rozhodně mezi tradiční komunistické bašty nikdy nepatřila.

Pokud komunistická strana cílila na ženy a na mládež, jednalo se jen o rozšíření působnosti mimo rámec tradiční dělnické třídy. Komunisté skutečně měli na svou dobu rovnostářský program pro obě pohlaví a dlouhodobě jim myšlenka feminismu nebyla cizí.

Nepřekvapí, když pod letákem „*České ženy, budujte s námi šťastný domov, volte komunisty*“ (příloha 17) najdeme tento text: „*Viděli jsme je, ženy, kráčet v májových průvodech, viděli jsme je, komunistky, praporečnice, viděli jsme je v řadách, jak kráčely za rovno s muži, chlapci, v bílých blůžkách s pěticípými hvězdami, v šátcích tří státních barev...*“¹⁰²

I mládež bezesporu inklinovala ke komunistickým idejím. Toho KSČ využila v podobě snížení věku pro získání aktivního i pasivního volebního práva. „*Komunistická strana stojí za jednotou mládeže*“ dočteme se v Rudém právu v článku s titulkem „*Dali jsme mládeži volební právo, dáváme jí i zastoupení v Národním shromáždění*“. Pod článkem se nám pak nabízí slogan: „*Mládež zdravá, silná, pevná bude volit kandidátku číslo 1*“. (vše

¹⁰² Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa. Praha, 20. 5. 1946, roč. III, č. 117, str. 1

příloha 16)

V případě skupin rolníků, věřících a živnostníků už ovšem komunisté vybočili mimořádně z osy vlastního voličského záběru. S výhodou znalosti následujícího vývoje lze tvrdit, že se komunistům podařilo tyto voličské skupiny jednoduše obelhat.

Venkovskému obyvatelstvu komunisté nabídli retribuce spolu s ujištěním, že k žádnému záboru strojů, zvířat ani polí docházet nebude. Na jednom s předvolebních plakátů tak najdeme orajícího rolníka a nápis: „*Komunisté ocenili naši práci, ministr Ďuriš nám pomáhá, proto volíme komunisty.*“ Na jiném pak „*Komunisté osvobodili poctivé občany od prokletí germánských Volkslist!*“¹⁰³

Ve volební kampani se přitom komunisté vymezovali proti zakázané agrární straně.¹⁰⁴ Tu označovali jako služebníka velkostatkářů, které už v roce 1946 kritizovali. „*Z práce rolníka nesmí bohatnout příživník. Volíme komunisty*“, vybízí jeden z letáků.¹⁰⁵

Na radě veřejných vystoupení sliboval Klement Gottwald rolníkům, že nebude slepě následovat sovětský vzor. Stejně tomu bylo i v jeho brožuře „*Upřímné slovo rolníkům*“.¹⁰⁶ Komunisté ve své kampani obratně těžili z velkorysé politiky ministerstva zemědělství, které spadalo do jejich kompetence, stejně jako ze skutečnosti, že i v Jednotném svazu českých zemědělců, nejvýznamnější zemědělské organizaci té doby, měli také hlavní slovo.

Věřící pak komunisté nalákali i díky tomu, že za ně kandidoval farář Bohuš Černocký. V článku „*Náboženskou svobodu uskutečňují komunisté*“ se dočteme právě o Černockého kandidatuře. A k tomu: „*Tak jako po dobu okupace a bojů nebylo náboženství překážkou k společnému boji proti Němcům, tak i dnes, v boji za dobudování republiky, náboženství nesmí být a není překážkou pro spojení všech poctivých lidí na tomto díle.*“¹⁰⁷

V letáku „*komunisté a náboženství*“ pak čtenář najde tato slova: „*Prohlašujeme, že ideály křesťanské pospolitosti a lásky k bližnímu nejsou v rozporu s naším snažením po šťastném světě bez vykořisťovatelů a farizeů.*“ (příloha 14) Komunisté v tomto letáku zároveň do budoucna zaručovali svobodu náboženského vyznání a církevních obřadů.

Paradoxní je, že KSČ cílila také na živnostníky. „*Živnostníci jdou s komunisty*“

---

¹⁰³ Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa. Praha, 16. 5. 1946, roč. III, č. 113, str. 1

¹⁰⁴ BLAŽEK, Petr, Jaroslav ROKOSKÝ, Libor SVOBODA, Martin TICHÝ a Jiří URBAN. *Rozkulačeno!: Půlstoletí perzekuce selského stavu. Ústav pro studium totalitních režimů: Národní zemědělské muzeum, 2016, str. 49*

¹⁰⁵ Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa. Praha, 12. 5. 1946, roč. III, č. 109, str. 3

¹⁰⁶ Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa. Praha, 12. 5. 1946, roč. III, č. 109, str. 1

¹⁰⁷ Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa. Praha, 21. 5. 1946, roč. III, č. 118, str. 2

(příloha 15) hlásají titulky v Rudém právu. Podle komunistické strany „*Živnostníci a obchodníci jsou na jedné straně závislí na svých zákaznících, na druhé straně na výrobě. Většinu zákaznictva tvoří pracující lid. Většina výroby je v rukou národa. Je tedy samozřejmé, že živnostník podporuje snahy pracujícího lidu.*“¹⁰⁸

Spolu s tím komunisté slibovali drobným živnostníkům, že právě oni je osvobodí od nadvlády kartelů a velkopodnikatelů. A že problémy živnostníků leží Komunistické straně Československa jednoznačně na srdci.

Celou tuto kampaň rámovala KSČ odkazem na Tomáše Garrigue Masaryka. V Rudém právu tak například najdeme citát: „*T. G. Masaryk: ‚Bolševiky v původním slova smyslu jsou všichni lidé – každý chceme všeho dobrého co nejvíce. Jestliže komunismus přinese lepší typ celkový než kapitalismus, lidé jej přijmou bez váhání. Slušní a vzdělání socialisté přijmou jej i tenkrát, když ani celkový byt společnosti valně nezlepší, ba snad i zhorší, jen když zabezpečí větší spravedlnost a když zmírní sociální protivy dnešní společnosti. Toto stanovisko však, jak řečeno, zaujmou socialisté slušní a vzdělání...‘ Cesta demokracie, díl I., 399.*“¹⁰⁹ Na VIII. Sjezdu KSČ v březnu 1946 sám ministr informací Václav Kopecký prohlašoval: „*Plně oceňujeme velikou osobnost a veliké historické dílo T. G. Masaryka, jež budeme ctíti jako tvůrce československého státu...*“¹¹⁰

5.4. Komunistická kampaň vítězí

Pokud bychom srovnávali předvolební agitaci komunistů s předvolební agitací ostatních stran Národní fronty, nenašli bychom zde asi žádný klíčový rozdíl po formální stránce. Dá se říci, že komunisté lépe zvolili volební témata, jejich hesla jsou chytlavější, grafické zpracování zajímavější. To by jim samo o sobě však tak jednoznačné vítězství ve volbách nezajistilo.

Komunisté však k volbám přistoupili s daleko větší předvídatostí a výrazně propracovanější strategií než jejich političtí konkurenti. Využili především synergie účasti

---

¹⁰⁸ Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa. Praha, 23. 5. 1946, roč. III, č. 120, str. 2

¹⁰⁹ Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa. Praha, 18. 5. 1946, roč. III, č. 115, str. 1

¹¹⁰ RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Od počátků do převzetí moci. 1. vydání. Praha: Academia, 2002, str. 195

ve vládě, odbojové minulosti, práva na rozdělování retribucí, silné stranické organizační struktury, společenského klimatu, které socialistické myšlenky bylo příznivě nakloněno, stejně jako skutečnosti, že ČSR osvobodil Sovětský svaz. Do karet jim hrál politický systém, který jim umožnil jednoduše se zbavit pravicové opozice a omezil podobu i razanci volebního klání.

System celonárodních organizací komunisté dokázali využít k tomu, aby prorostli do všech složek společnosti. Celá komunistická strategie byla od počátku v roce 1945 plánována za účelem převzetí moci. Volby v roce 1946 byly jen jednou, přesto velmi důležitou, etapou v komunistickém plánu.

Tuto skutečnost ovšem strany Národní fronty nedokázaly včas rozpoznat. Ve chvíli, kdy se proti komunistům jasně vymezily, už bylo pozdě. Ve volební kampani v roce 1946 byly tyto strany dosud svázané loajalitou ke společnému projektu. Jediný blok, o kterém by se v Národní frontě dalo mluvit, byl ten socialistický, kdy KSČ několikrát využila sociální demokraty k prosazení vlastních cílů. Protikomunistický blok nevznikl ani po volbách, na což výrazně doplatila slovenská Demokratická strana. Její síla by se pak stranám Národní fronty v roce 1948 hodila, to už ale bylo pozdě a Demokratická strana byla zdiskreditována a prakticky rozložena.

Pokud bychom aplikovali nástroje politického marketingu (4P) na volební kampaň KSČ v těchto volbách, došli bychom nejspíše k tomuto závěru: produktem je v tomto případě státotvorná politická strana, která symbolizuje změnu a vede veškeré skupiny společnosti ke „světlejším zítřkům“. Slibuje, že se chyby způsobené minulým „režimem“ nebudou opakovat, jelikož těmito chybami byla sama strana poškozena a nikdy se jich ani nedopouštěla (za důkaz můžeme považovat distancování se od mnichovské dohody již v době jejího vzniku, velké ztráty za odboje v druhé světové válce či jasný postoj KSČ za první republiky jako odpůrce prvorepublikového systému).

Cenou zůstává hlas voliče. Vzhledem k výsledku voleb můžeme s jistotou říci, že se komunistům „náklady“ na získání ceny vyplatily.

Mezi distribuční kanály v případě této volební kampaně lze bezpochyby zařadit stranický tisk, letáky, veřejné manifestace, brigády na vesnicích, které byly organizované samotnou KSČ a kterých se jejich členové účastnili (a měli tak možnost být po boku „pracujícího lidu“) nebo i ministerstvo informací v čele s Václavem Kopeckým.

Umění propagace komunistů bylo na danou dobu velice progresivní a je de facto popsáno v celé této kapitole. Používání jednoduchých rýmujících se sloganů snadných na

zapamatování, častých karikatur a ilustrací, reprezentace volebního programu jako toho nejnárodnějšího ze všech a práce s emocemi, ať už negativními, nebo pozitivními, demonstruje náskok v promýšlení taktiky oproti ostatním stranám Národní fronty.

Výsledkem vši této práce bylo přesvědčivé vítězství komunistů v těchto volbách. K zisku hlasů ve volbách gratulovala československým komunistům i řada zahraničních komunistických stran. Například generální sekretář ústředního výboru polské dělnické strany Wladyslaw Gomułka československým soudruhům píše: *„Drazí soudruzi, ústřední výbor dělnické strany jménem polských pracujících vrstev zasílá Komunistické straně Československa a pracujícímu lidu Československa srdečná blahopřání a pozdravy. Jsme nadšení ohromným úspěchem ve Vašich volbách, které tak ve své velikosti rozhodly o budoucnosti Československa. Vítězství komunistů jest v parlamentě ještě více zajištěno spřátelenou stranou dělnickou, tj. Československou sociálně demokratickou stranou. To zajistí zpevní lidovou demokracii ve Vašich zemích a zajistí další klidný vývoj a blahobyť.“*¹¹¹ I to dokazuje výrazný úspěch komunistů v tehdejším Československu.

---

¹¹¹ NÁRODNÍ ARCHIV České republiky, Fond 100/1 KSČ – Ústřední výbor 1945–1989, Praha – generální sekretariát. Telegram Polské dělnické strany Komunistické straně Československa. Sv. 45, a. j. 338, složka 3

6. Závěr

„Zabýváme-li se politikou československých komunistů v letech 1945 až 1948, jsme v pokušení se ptát, proč se nepokusili převzít moc hned za osvobození v květnu 1945. Na první pohled se zdálo, že podmínky k tomu byly příznivé: přítomnost sovětských vojsk vítaných jako osvoboditelé, komunistická strana vycházející z odboje jako velká národní strana a jediná strukturovaná síla schopná usměrňovat touhy po změně, které v té době pociťovaly široké vrstvy československé společnosti. Odpověď je zjevná: mezinárodní situace vyžadovala jinou politiku: podobná akce KSČ by vedla při nejmenším ke zhoršení vztahů mezi spojenci: až do roku 1947 odpovídala dohodě Východu a Západu linie „lidových demokracií“. Existuje ovšem i jiná odpověď, která není s tou předchozí v rozporu a která je zároveň odpovědí na následující otázku: Proč by KSČ vyvolávala domácí a mezinárodní krizi tím, že by se sama chopila moci, když tuto moc ve skutečnosti už měla?“¹¹² tak zní úvodní slova Jacquesa Rupnika, která dle mého názoru vystihují plně podstatu kroků KSČ po druhé světové válce do převratu v roce 1948, jinými slovy v období třetí republiky.

Ve zde předkládané bakalářské práci jsem se zabývala analýzou volební kampaně KSČ ve volbách v roce 1946, kterou mnozí historici, spisovatelé, reportéři, ale i řadoví občané, kteří se alespoň v menší míře zajímají o dějiny Československa, označují za revoluční.

Mnoho z nás se dívá na 40 let komunistické nadvlády jako na dobu všemožných restrikcí, perzekucí a dobu temna jako takovou, ale velmi málo lidí ví a uvědomuje si, co za zrodem této pevné mocenské struktury stálo, a že stačilo opravdu málo a vše mohlo být úplně jinak.

Byly to právě první poválečné československé parlamentní volby a jejich volební kampaň, které vše změnily a de facto pomalu, ale jistě nastolily novou formu vládnutí a predikovaly; budoucí formování dějin. Ačkoli si všechny zúčastněné strany uvědomovaly, jak jsou tyto volby pro poválečný vývoj na našem území důležité, což bylo možné vidět i v jejich ústředních tiskopisech, logách a plakátech, které při předvolební kampani použily, je nutné konstatovat, že takřka všechny svou volební kampaň podcenily, zejména pokud hovoříme o stranách, které s komunisticky smýšlející ideologií neměly nic společného. Právě

---

¹¹² RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa*. Od počátků do převzetí moci. 1. vydání. Praha: Academia, 2002, str. 191

v porovnání s KSČ, která zvládla svou přípravu opravdu bravurně – po vnitrostranických neshodách a soubojích v letech minulých dokázala výborně zformovat vnitrostranickou kulturu a strukturu, analyticky zhodnotila (pro sebe) nejlepší využitelnost kampaně a taktéž využila mocenských pozic a konexí v Národní frontě a přidružených organizacích.

Transformace státu po vítězství KSČ na sebe nenechala dlouho čekat a ihned 2. července 1946 Klement Gottwald představuje složení nové vlády, kde je evidentní snaha o nastolení moci KSČ, a hlavně o to, aby straníci byli dosazeni do strategických funkcí – což se nakonec stalo. V této vládě sedělo celkově 9 ministrů z řad KSČ.

Z hlubší analýzy celé situace plyne to, že KSČ již nestálo nadále nic v cestě k uchopení moci ve státě. Přitom k tomu, aby jejich cesta mohla být naopak zastavena, bylo potřeba „pouze“ celkové součinnosti nekomunistických stran a jejich vzájemné kooperace právě v boji proti KSČ, zejména pak pomoc od Demokratické strany, která získala nejvíce mandátů na Slovensku. Tyto strany však místo toho, aby si tuto skutečnost uvědomovaly, nadále proti KSČ nijak „nebrojily“ a razily defenzivní filozofii, která byla podobná politice appeasementu. Proto i Demokratická strana, která měla na Slovensku značnou převahu, začala pomalu svou povolební moc ztrácet.

Nekomunistické strany se po mnoha měsících tolerování KSČ rozhodly ke konfrontaci až v únoru 1948, kdy však již bylo pozdě. Komunisté byli v té době již připraveni na převzetí státu ať už ústavní nebo neústavní cestou, počítali také s určitým manévrem od stran, které s jejich režimem a ideologií nesouhlasily. Hlavně ale nekomunistické strany svou přípravu na tento mocenský střet znovu podcenily a pro KSČ nebyly téměř žádnou hrozbou. Veškeré tyto úkony nakonec paradoxně znamenaly to, že nastolení nedemokratického režimu a nástup KSČ k moci nebyly represivní a došlo k nim z velké míry legitimní cestou.

Důležité je také zmínit, že si příslušníci KSČ byli vědomi toho, jak ve volebních kampaních funguje poměr racionality a emocí; jejich kampaň tedy byla nastavena na krátkodobý horizont, a to pouze na tyto volby v roce 1946. Nicméně za předpokladu toho, že volby vyhrají, smýšleli již ve střednědobém či dlouhodobém horizontu – důkazem toho je jejich strategie představená v lednu 1947, kdy se z pouhého vítězství ve volbách stala ideologie, která chtěla ovládnout celý stát a stanovila si za cíl v příštích volbách získat minimálně polovinu volebních hlasů.

K tomu, aby tohoto cíle dosáhla, používala KSČ i verbování členů z jiných stran, a to nejenom kvůli cenným informacím a zkušenostem, ale také proto, aby bylo oslabeno jejich pole působnosti. To dobře reflektuje například upuštění od spolupráce s ČSSD v roce 1947

a snaha o samostatné proražení bez potřeby paktu či koaliční spolupráce.

Z hlediska paralely volební kampaně KSČ a politického marketingu definovaného v kapitole 4 lze říci, že volební kampaň KSČ byla v mnoha ohledech na české (československé) poměry nesmírně progresivní. Schopnost nejen mobilizovat své stávající voliče, ale přesvědčit i skupiny obyvatelstva pro komunistickou stranu atypické (jako například živnostníky) dokazuje kvalitu politické komunikace na tehdejší dobu u nás nevídanou. Co je také nutné zmínit, je práce s emocemi. Radost při výročí osvobození či strach a křivda v souvislosti s mnichovskou dohodou dokazují, že komunisté uměli pracovat při politické komunikaci jak s emocemi pozitivními, tak negativními. Chytlavá rýmující se volební hesla, která volič snadno pochopí, jsou funkčním prvkem současného politického marketingu a zabírala i v roce 1946. Propagace produktu – státotvorné strany, která přinese změnu a zastane se všech občanů (od dělníků přes věřící až po živnostníky), protože právě ona sama zná útrapy a špatnosti starého systému nejlíp, byla natolik přesvědčivá, že strana zvítězila s velkým náskokem.

Pomocí analýzy dobových tiskovin, dokumentů a prohlášení z celé práce následně vyplývá, že KSČ ve svých krocích myslela velmi pragmaticky a dokázala využít poválečné doby k tomu, aby dosáhla stanovených cílů bez sebemenších represí vůči svým oponentům. Jejich cíle a promyšlenost jejich realizace se projevovaly převážně v dlouhodobých horizontech. Tyto cíle však od začátku svého počínání nebyly realizovány pro blaho československé společnosti, ale pouze pro „vlastní stranické dobro“ a hlavně pro upevnění moci, nicméně KSČ svou propagandou dokázala elektorát přesvědčit o opaku. Pragmatičnost a racionalita kampaně a volebního programu jako takového nakonec nikdy nešly ruku v ruce s finální realizací a plány, které byly deklarovány, nebyly nikdy naplněny.

Zjištění, která lze nalézt v této bakalářské práci, by se dala dále například použít pro porovnání kampaně KSČ s kampaněmi ostatních komunistických stran v té době a dále pro srovnání dnešních volebních kampaní na našem území i posouzení toho, kam se umění vést politickou kampaň do dnešních dní posunulo.

7. Summary

"If we are dealing with the politics of the Czechoslovak Communists between 1945 and 1948, we are tempted to ask why they did not attempt to take power for liberation in May 1945. At first sight it seemed that the conditions were favorable: the presence of Soviet troops welcomed as liberators, the Communist Party emerging from the resistance as a great national party, and the only structured power capable of directing the desire for change that at that time felt the broader layers of Czechoslovak society. The answer is obvious: the international situation required a different policy: a similar action by the Communist Party of Czechoslovakia would at least lead to a deterioration of relations between the Allies: until 1947, the line of "People's Democracies" was in line with the East-West agreement. But there is another answer that is not inconsistent with the previous one and which is also the answer to the following question: Why would the Communist Party instigate a domestic and international crisis by assuming power itself when it was actually in power? " the introductory words of Jacques Rupnik, which, in my opinion, describe the essence of the Communists's post-World War II steps to the 1948 coup, in other words, in the period of the Third Republic.

In this bachelor thesis I was dealing with the analysis of the election campaign of the Communist Party in elections in 1946, which many historians, writers, reporters, but also ordinary citizens, who are at least in a small form interested in the history of Czechoslovakia, call themselves revolutionary.

Many of us, with the retrospective conception of our history, look at 40 years of Communist domination as a time of all sorts of restrictions, persecution and darkness as such, but very few people know and realize what the inception of this solid power structure was, and that it really was enough little and everything could be completely different.

It was the first post-war Czechoslovak parliamentary elections and their electoral campaign, which changed everything and de facto slowly but surely established a new form of governance and predicted the future formation of history. Although all interested parties were aware of the importance of these post-war elections in our territory, as could be seen in their central printouts, logos and posters used in the pre-election campaign, it must be stated that almost all parties to their election campaign especially when discussing parties that had nothing in common with the communist-minded ideology underestimated the

preparation for these elections. Compared to the Communist Party of Czechoslovakia, which has mastered its preparation in a truly brilliant way – after nationalist disagreements and battles in past years, it has been able to form an excellent culture and structure, analytically evaluate the best use of the campaign, and also take advantage of the power positions and connections in the National Front and affiliated organizations.

The transformation of the state after the victory of the Communist Party did not take long to wait and immediately on July 2, 1946, Klement Gottwald represents the composition of a new government where there is an obvious attempt to establish power and, in particular, for the party to be assigned to strategic functions – eventually it happened. In this government, there were nine communist ministers in total.

From a deeper analysis of the whole situation, it is clear that the Communist Party no longer has anything in the way of grasping power in the state. On the other hand, their path could be stopped only under a condition of the total co-operation of non-communist parties and their mutual cooperation in the fight against the Communist Party, especially the assistance from the Democratic Party, which obtained the most mandates in Slovakia. These parties, however, instead of conscious of this fact, continued to defy the Communist Party of Czechoslovakia with a defensive philosophy that was similar to the policy of appeasement. That is why the Democratic Party, which had considerable predominance in Slovakia, slowly began to lose its post-electoral power.

The non-communist parties, after many months of tolerance, decided to confront the Communist Party in February 1948, when it was too late. At that time, the Communists were already ready to take over the state, either constitutional or unconstitutional, and they also counted with a certain maneuver from the parties that disagreed with their regime and ideology. Mostly, however, the non-Communist parties have underestimated their preparation for this power clash, and in the end it did not represent any threat to the Communist Party. All these actions eventually paradoxically meant that the establishment of the undemocratic regime and the rise of the Communist Party to power were not repressive and it was largely a legitimate way.

It is also important to mention how members of the Communist Party were aware of the rationality and emotion of campaigning in the election campaigns, when the campaign was set for a short term, and only for this election in 1946. However, assuming that the elections will win, they have been thinking in the medium or long term – proof of this is their strategy introduced in January 1947, when the mere victory in the elections became an

ideology that wanted to dominate the whole state and set itself the target in the next elections to acquire at least half of the electoral votes.

In order to do so, members of other parties were also summoned, not only because of valuable information and experience, but also to weaken their scope. This is a beautiful reflection, for example, of the withdrawal from co-operation with the social democrats in 1947 and the attempt to separate the pact without the need for a pact or coalition cooperation.

From the point of view of the parallels of the CPC election campaign and political marketing as defined in Chapter four, it can be said that the election campaign of the Communist Party was, in many respects, extremely progressive in Czech (Czechoslovak) terms. The ability not only to mobilize their existing voters, but to convince the population groups that were not typical for this party (such as tradesmen), proves the quality of political communication at that time unprecedented in our country. What also needs to be mentioned is working with emotions. The joy of the anniversary of liberation or fear and injustice in connection with the Munich agreement proves that the communists were able to work in political communication with both positive and negative emotions. Catching rhyming election slogans, which the voter easily understands, are a functional element of current political marketing just as in 1946. The promotion of the product – a state-building party that brings change and stands for the whole society (from workers to believers to businessmen), since the party itself knows the hardships and evil of the old system best, was so convincing that the party won with a convincing lead.

By analyzing the periodicals, documents and statements, it can be said from the whole of the work that the Communist Party in its steps was very pragmatic and managed to use the postwar period to achieve its stated goals without the slightest repression against its opponents. Their goals and the thought of their realization were manifested mainly in long-term horizons, but with their propaganda could convince the opposite – these goals were not realized from the beginning of their activities for the needs of the population living in Czechoslovakia but only for their "own party good". The pragmatism and rationality of the campaign and the electoral program as such eventually never went hand in hand with the final realization and the plans that were declared were never fulfilled.

The findings that can be found in this bachelor thesis could be used, for example, to compare the Communist Party of Czechoslovakia campaign with the campaigns of other Communist parties at that time and to compare today's electoral campaigns in our territory as well as to assess where art leads a political campaign to today's days shifted.

8. Použitá literatura

BALÍK, Stanislav, Vít HLOUŠEK, Jan HOLZER a Jakub ŠEDO. *Politický systém českých zemí 1848-1989: svazek č. 9*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2004. ISBN 80-210-3307-X.

BALÍK, Stanislav a Michal KUBÁT. *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. Praha: Dokořán, 2004. ISBN 80-86569-89-6.

BLAŽEK, Petr, Jaroslav ROKOSKÝ, Libor SVOBODA, Martin TICHÝ a Jiří URBAN. *Rozkulačeno!: Půlstoletí perzekuce selského stavu. Ústav pro studium totalitních režimů: Národní zemědělské muzeum, 2016. ISBN 978-80-87912-44-7.*

GOTTWALD, Klement. *Na obranu republiky proti fašismu a válce: sborník dokumentů k dějinám KSČ v letech 1934-1938 a k VI., VII. a VIII. svazku spisů Klementa Gottwalda*. Praha, Ústav dějin Komunistické strany Československa: Státní nakladatelství politické literatury, 1955.

GOTTWALD, Klement. *Deset let: Sborník statí a projevů 1936–1946*. Praha: Svoboda, 1948. ISBN 80-718-5616-9.

HÁJEK, Miloš a Hana MEJDROVÁ. *Vznik Třetí internacionály*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-7184-884-0.

CHARVÁT, Jakub: *Analýza průběhu a výsledků voleb do Národního shromáždění konaných v roce 1946*; in: Kocian, Jiří, Smetana, Vít a kol: *Květnové volby 1946 – volby osudové? Československo před bouří*. Praha: Nadační fond angažovaných nestraníků v nakladatelství Euroslavica, 2014. ISBN 978-80-87825-09-9.

JABLONSKI, Andrzej W. a kol. *Politický marketing: Úvod do teorie a praxe: Nástroje politického marketingu*. Brno: Barrister & Principal, 2006. ISBN 80-7364-011-2.

KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945-1948: 1. část*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. ISBN 80-04-25699-6.

KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-193-0.

KÁRNÍK, Zdeněk a Michal KOPEČEK. *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu: Svazek V*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-033-8.

KOČIAN, Jiří: *Politický systém v letech 1945–1948*; in: Jiří Malíř, Pavel Marek a kol.: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v Českých zemích a Československu 1861-2004; II. Díl: Období 1938–2004*. Brno: Doplněk, 2005. ISBN 80-7239-178-X.

KOČIAN, Jiří a Vít SMETANA A KOL. *Květnové volby 1946 – volby osudové?: Československo před bouří*. Praha: Nadační fond angažovaných nestraníků v nakladatelství Euroslavica, 2014. ISBN 978-80-87825-09-9.

KOPECKÝ, Václav. *ČSR a KSČ: Pamětní výpisy k historii Československé republiky a k boji KSČ za socialistické Československo*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1960.

KUKLÍK, Jan: *Sociálně demokratická strana v letech 1918–1938*; in: MAREK, Pavel: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*, Rosice u Brna: Gloria, 2000, ISBN 80-86200-25-6.

MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK a kol. *Politické strany I.díl 1861-1938: Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861-2004*. Brno: Doplněk, 2005. ISBN 80-7239-178-X.

MALÝ, Ivan a kol. *Česká společnost a kultura v osmdesátých letech dvacátého století*.

Praha: Národní muzeum, 2015. ISBN 978-80.7036-470-3.

MANDELOVÁ, Helena, Jan KUKLÍK a Jana PAŘÍZKOVÁ. *XX. století o sobě - Historie v dokumentech*. Liberec: Dialog, 2005. ISBN 80-86761-37-1.

MATUŠKOVÁ, Anna. *Politický marketing a české politické strany: Volební kampaně v roce 2006*. Praha: Mezinárodní politologický ústav, 2010. ISBN 978-80-210-5169-0.

MEDVECKÝ, Matěj. *Posledné a první slobodné (?) voľby - 1946, 1990. Zborník z odborného seminára*. Bratislava: Ústav pamäti národa, 2006. ISBN ISBN:80-969296-5-8.

NECHVÁTAL, Martin. *15.5.1921 založení KSČ: ve službách Kominterny*. Praha: Havran, 2002. ISBN 80-86515-13-3.

NEURATH, A.: O situaci KSČ, citace Bubnikova prohlášení 5.3.1925. Inprecorr; in: Rupnik, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa: od počátků do převzetí moci*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0957-4.

PEHR, Michal: *KSČ a volby 1946*; in: Kárník, Zdeněk, Michal Kopeček: *Bolševismus, komunismus a radikální socialismus v Československu: Svazek V*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-033-8.

PERNES, Jiří: *Komunistická strana Československa*; in Jiří Malíř, Pavel Marek a kol.: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v Českých zemích a Československu 1861-2004; II. Díl: Období 1938–2004*. Brno: Doplněk, 2005. ISBN 80-7239-178-X.

PLACÁK, Petr. *Gottwaldovo Československo jako fašistický stát*. Praha: Paseka a Ústav pro studium totalitních režimů, 2015. ISBN 978-80-7432-604-2.

RATAJ, Jan a Přemysl HOUDA. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha: Oeconomica, 2010. ISBN 978-802-451-69-67.

RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa: od počátků do převzetí moci*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0957-4.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled politologických teorií: Totalitarismus a jiné nedemokratické režimy, Definice autoritářského režimu (J. Linz)*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0742-9.

SLÁMA, Jiří. Kaplan, Karel. Vereš, Pavel: *Parlamentní volby v Československu v letech 1935, 1946 a 1948*. Jiří Sláma: Přel. z něm. orig. Pavel Vereš. Praha: Federální statistický úřad, 1991.

SVOBODOVÁ, Ivana. *Psaní velkých písmen v češtině*. Praha: Academia, 2016. ISBN 978-80-200-2513-5.

ŠTĚDRON, Bohumír, Martin POTŮČEK, Vladimír PROROK, Jakub LANDOVSKÝ a David ŘÍHA A KOL. *Politika a politický marketing*. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-448-3.

VEBER, Václav. *Osudové únorové dny*. 1.vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-941-6.

Dobový tisk:

Lidová demokracie: Orgán Československé strany lidové. Praha, 1946, roč. II, č. 96-122.

Lidové noviny: Prohlášení spisovatelů, Praha, 1929, roč. 37 č. 154

Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa. Praha, 1946, roč. III, č. 101-127, ISSN 0032-6569.

Svobodné slovo: Ústřední orgán Československé strany národně socialistické, Praha, 1946, roč. II, č. 96–122

Prameny:

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA. *Zákon o volbě Ústavodárného národního shromáždění*. In: *Sbírka zákonů Československé republiky*, 1946, ročník 1946, částka 32, číslo 67. Dostupné také z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536128/422008k017.pdf/efb0236a-70ce-40f7-8d93-03d1f820bea1?version=1.0>

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 121/1920 Sb.: Ústavní listina Československé republiky*. 1920, ročník 1920, číslo 121. In: 121/1920 Sb. 1920. dostupné také z: https://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA. *Vládní nařízení o volbě Prozatímního Národního shromáždění: Nařízení vlády č. 48/1945 Sb.* In: *Sbírka zákonů. Československá republika*, 1945, ročník 1945, 23/1945, číslo 48. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-48>

NÁRODNÍ ARCHIV České republiky, Fond 100/1 KSČ – Ústřední výbor 1945–1989, Praha – generální sekretariát. *Dopis soudruhu Slánskému*. Sv. 45, a. j. 337, složka 1

NÁRODNÍ ARCHIV České republiky, Fond 100/1 KSČ – Ústřední výbor 1945–1989, Praha – generální sekretariát. *Telegram Polské dělnické strany Komunistické straně Československa*. Sv. 45, a. j. 338, složka 3

NÁRODNÍ ARCHIV České republiky, Fond 100/1 KSČ – Ústřední výbor 1945–1989, Praha – generální sekretariát. *Telegram Parti Communiste Francais Komunistické straně Československa*. Sv. 45, a. j. 338, složka 4

NÁRODNÍ ARCHIV České republiky, Fond 100/1 KSČ – Ústřední výbor 1945 – 1989, Praha – generální sekretariát. *Mapa Kraje v Čechách, na Moravě a Slezsku*. Sv. 44, a. j. 332, složka 3

NÁRODNÍ ARCHIV České republiky, Fond 100/1 KSČ – Ústřední výbor 1945–1989, Praha – generální sekretariát. *Kandidátní listina KSČ ve III. kraji soudr. Jana Švermy navržení pro volby do Ústavodárného národního shromáždění dne 26. května 1946*. Sv. 45, a. j. 339, složka 6

Protokol VIII. Řádného sjezdu Komunistické strany Československa ve dnech 28. –31. března 1946: Sněm budovatelů. Praha: Sekretariát ÚV KSČ, 1946.

Internetové zdroje:

Česká televize: *Historie.cs* [online]. Praha: Česká televize, 2018 [cit. 2018-01-06]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/>

Česká televize: *Třetí republika* [online]. Praha: Česká televize, 2018 [cit. 2018-01-06]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/11721580133-treti-republika/>

Český rozhlas: *historie 20. století* [online]. Praha: Český rozhlas, 2018 [cit. 2018-01-08]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/historie/20stoleti/>

Mediaguru: *Mediální slovník* [online]. Praha: PHD, 2018 [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/propaganda/>

Moderní dějiny: *Vzdělávací portál pro učitele, studenty a žáky* [online]. Praha: Pant, Občanské sdružení, 2018 [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/>

NORRIS, Pippa. *Institut politického marketingu: Slovník pojmů* [online]. Praha: Institut politického marketingu, 2017 [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <http://politickymarketing.com/glossary/volebni-kampan>

PEHR, Ph.D, PhDr. Michal, Mgr. Jan MACHALA a Mgr. Ondřej KRÁL. *Svorně před volbami - svorně po volbách?: Parlamentní volby roku 1946*. In: *Youtube.com: Ústav pro studium totalitních režimů* [online]. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2013, 18.

10. 2013 [cit.2018-01-02]. Dostupné z:
<https://www.youtube.com/watch?v=gPVWLZZwZSA&t=3692s>

Seznam poslanců za období 26. 5. 1946 – 29. 5. 1948. In Ústavodárné národní shromáždění: členové. PSP ČR: Poslanci a orgány [online]. Praha: Poslanecká sněmovna parlamentů České republiky: poslanci a orgány, [cit. 2018-02-04]. Dostupné z:
<http://www.psp.cz/sqw/fsnem.sqw?org=286>

ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ, Akademie věd České republiky. *Česká technická norma: Úprava dokumentů zpracovaných textovými procesory* [online]. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2014 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z:
<http://www.ujc.cas.cz/expertni-cinnost/csn016910/>

VAGADAY David. *Tady začal úpadek naší země, podívejte se, kde nastoupili karlíňští kluci* [online]. 2016 [cit. 2017-12-16]. Dostupné z: <http://praha.e15.cz/praha/tady-zacal-upadek-nasi-zeme-podivejte-se-kde-nastoupili-karlinsti-kluci-1324955>

Vláda České republiky: Členové vlády – Vlastimil Tusar [online]. Česká republika: Vláda České republiky, In: vláda.cz. Úřad vlády České republiky 2018 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/rejstrik-predsedu-vlad/vlastimil-tusar-428/>

Výsledky voleb do Ústavodárného národního shromáždění v roce 1946 na území České republiky. In: Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny – 1920–2006 [online]. Praha: Český statistický úřad, 2008. [cit. 2018-05-03]. Dostupné z:
<https://www.czso.cz/documents/10180/20536128/422008k018.pdf/0e71fa93-c8e0-479a-9644-11d34f80f014?version=1.0>

9. Teze bakalářské práce

Projekt závěrečné diplomové práce

Katedra politologie IPS FSV UK v Praze

Příjmení, jméno	Karolína Součková		
Studijní obor	Politologie a mezinárodní vztahy (Bc.)	Typ práce	bakalářská práce
Ak. rok podání	2016/2017	Předpokládaný termín dokončení	LS 2018
Název práce	Analýza volební kampaně KSČ ve volbách v roce 1946		
Vedoucí práce	Mgr. Jan Charvát, Ph.D.	Semestr zadání	letní

Zdůvodnění výběru práce (max 2000 znaků):

Téma Analýza volební kampaně KSČ ve volbách v roce 1946 jsem si vybrala z důvodu dlouhodobého zájmu KSČ. Komunistická strana Československa byla hlavní politickou silou naší země přes více než 40 let a dodnes má tato strana v České republice nejpočetnější členskou základnu.

Komunistická strana Československa u nás byla součástí politického života již od roku 1921, kdy se radikální křídlo oddělilo od Československé sociálně demokratické strany. V době svého vzniku patřila mezi největší komunistické strany na světě. Hned ve volbách v roce 1925 zaznamenala KSČ znatelný úspěch a ostatním politickým stranám bylo jasné, že se s KSČ musí počítat. Za první republiky KSČ ve volbách získávala pravidelně slušný výsledek okolo 30 mandátů. To se však po druhé světové válce změnilo. Pozice KSČ jakožto nejsilnější strany v Československé republice byla potvrzena právě ve volbách v roce 1946. Vítězství KSČ v těchto volbách bylo jedním s klíčových momentů pro převzetí moci v Československu v roce 1948.

A právě proto bych se v mé práci chtěla věnovat důvodům úspěchu KSČ již ve volbách v roce 1946 se zaměřením na volební kampaň této strany, tj. pojmenovat a analyzovat jednotlivé způsoby propagandy a komunikace s veřejností, díky kterým KSČ ve

volbách zvítězila.

Předpokládaný cíl (max 1000 znaků):

Významné postavení KSČ po druhé světové válce bylo zapříčiněno jak jejím postojem vůči mnichovským událostem v roce 1938 a její činností za druhé světové války – KSČ byla nepopíratelně významnou součástí československého odboje, tak poválečným politickým systémem. Oproti ostatním stranám povoleným po druhé světové válce měla potenciál k tomu stát se hlavní politickou silou v zemi. Právě pomocí účinné kampaně tuto pozici dokázala využít a dovést stranu k vítězství ve volbách v roce 1946. Umění propagace komunistické ideologie jakožto ideální volby pro většinu občanů Československa je klíčovým důvodem úspěchu této strany.

Mým cílem je zkoumání volební kampaně Komunistické strany Československa před a v rámci voleb v roce 1946. Tedy analýza toho, jak nakládala s různými událostmi a údaji – umění, jak některé vyzdvihnout, některé naopak potlačit či je obrátit ve svůj prospěch, umění vytvořit image té jediné strany tvořící a ochraňující demokracii v naší zemi.

Metodologie práce (max 1500 znaků):

Práce zkoumá volební kampaň Komunistické strany Československa ve volbách v roce 1946, čili se jedná o jednopřípadovou studii. Základním zdrojem práce budou literatura zaměřující se na historii KSČ a především dobové dokumenty.

Vzhledem k tomu, že praktická část práce je založena právě na interpretaci dokumentů vztahujících se k volební kampani KSČ (prohlášení, volebních plakátů, volebních hesel apod.), bude se jednat o deskriptivní analýzu.

V praktické části se konkrétně jedná o deskripci taktik volební kampaně KSČ, například výběr témat, na která se ve své kampani zaměřovala a jejich následné interpretaci samotnou komunistickou stranou.

Základní charakteristika tématu (max 1500 znaků):

Práce se věnuje volební kampani ve volbách do Národního shromáždění, konkrétně kampani Komunistické strany Československa. Na tomto příkladu můžeme názorně vidět, jak silně může propaganda zapůsobit a jaký vliv na finální rozhodnutí voliče má.

Volby v roce 1946 byly prvními po druhé světové válce, a tudíž klíčovými pro další směřování země. Tohoto významu si byli komunisté dobře vědomi a odráželo se to i na jejich důkladné přípravě. Ostatní strany ne že by si nebyly vědomy důležitosti těchto voleb, ale v porovnání s KSČ byla jejich propaganda slabá. KSČ je tedy proto ideálním příkladem, na

kterém je možno si ukázat, jak je propaganda a volební kampaň nedílnou a velice podstatnou součástí volebního boje.

Předpokládaná struktura práce (max 1400 znaků):

1. Úvod
2. Historie KSČ
  - a. Vznik KSČ a KSČ za první republiky
  - b. Odboj KSČ za druhé světové války
  - c. Poválečná vyjednávání
3. Volby do Národního shromáždění v roce 1946
4. Analýza volební kampaně KSČ
  - a. Volební hesla KSČ
  - b. Klíčová témata volební kampaně KSČ a jejich výběr
  - c. Rozdílné vedení volební kampaně KSČ a ostatních stran
5. Závěr

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Dobové volební letáky a plakáty KSČ

BALÍK, Stanislav, Hloušek, Vít, Holzer, Jan, Šedo, Jakub. Politický systém českých zemí 1848-1989. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2003. ISBN 80-210-3307-X.

BRADOVÁ, Eva. Od lokálních mítinků k politickému marketingu: Teorie a vývoj politické kampaně a volebních kampaní. Brno: Masarykova univerzita v Brně Mezinárodní politologický ústav IIPS, 2005. ISBN 80-210-3800-4.

KAPLAN, Karel. Československo v letech 1945-1948. 1.vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, ISBN 80-04-25699-6

KAPLAN, Karel. Pravda o Československu 1945-1948. 1. vydání. (v Československu). Praha: Panorama, 1990, SBN 80-703-8193-0

KOČIAN, Jiří a Vít SMETANA. Květnové volby 1946 - volby osudové?: Československo před bouří. Praha: Nadační fond angažovaných nestraníků Euroslavica, 2014. ISBN 978-80-87825-09-9.

RATAJ, Jan. KSČ a Československo I. (1945-1960). 1.vydání. Praha : Oeconomica, 2003, ISBN 80-245-0642-4.

Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa. Praha, 1946, (56-123). ISSN 0032-6569.

RUPNIK, Jacques. Dějiny Komunistické strany Československa. Od počátků do převzetí

moci. 1. vydání. Praha: Academia, 2002, ISBN 80-200-0957-4.

VEBER, Václav. Osudové únorové dny. 1.vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-941-6.

10. Seznam příloh

Příloha č. 1: Volební plakát národních socialistů o bílých lístcích (plakát ve Svobodném slovu)

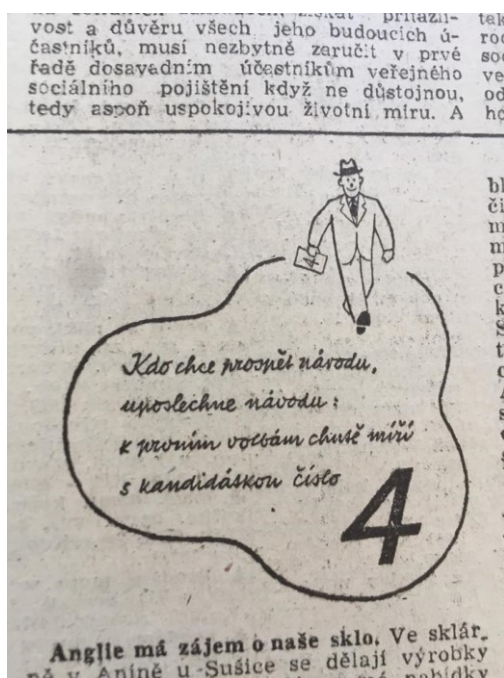
Příloha č. 2: Volební karikatura národních socialistů (ilustrace ve Svobodném slovu)

Příloha č. 3: Volební plakát národních socialistů o bílých lístcích (ilustrace v novinách Svobodné slovo)

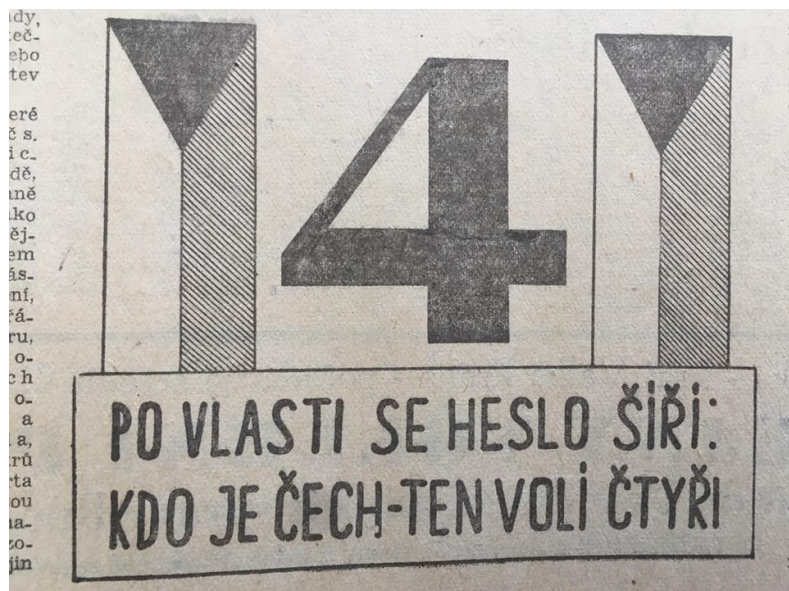

Příloha č. 4: jedno z volebních hesel národních socialistů ve Svobodném slovu (volební karikatura)

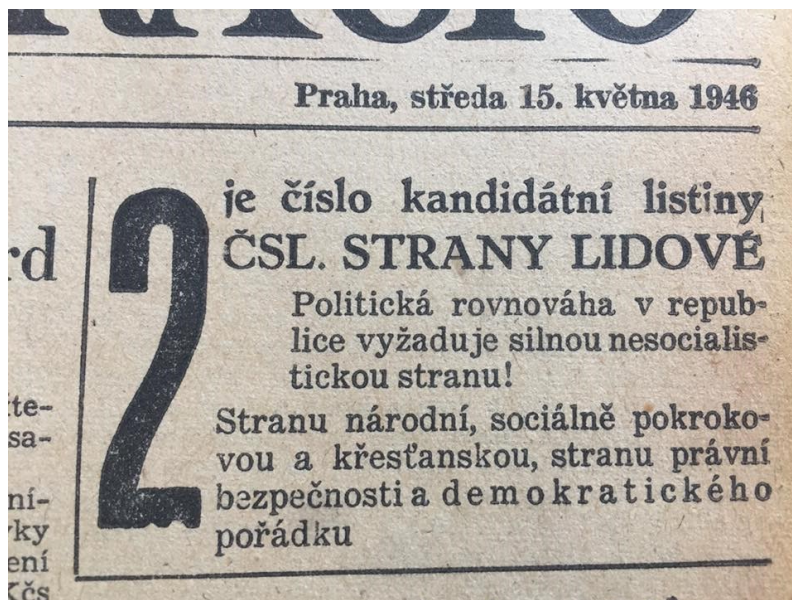

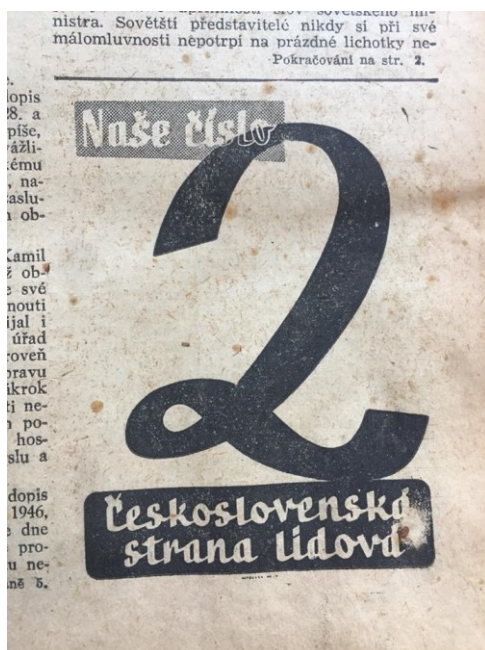
Příloha č. 5: jedno z volebních hesel národních socialistů (ilustrace volebního čísla)

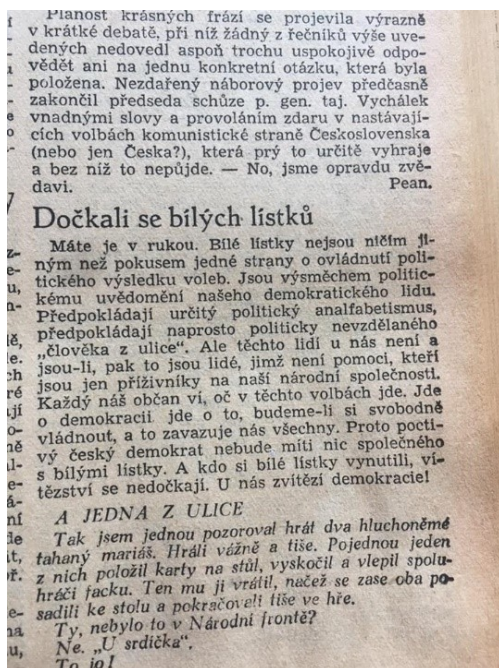
Příloha č. 6: jedno z volebních hesel lidovců v Lidové demokracii (propagace strany lidovců)

Příloha č. 7: jedno z volebních hesel lidovců v Lidové demokracii (symbolika dvojky)

Příloha č. 8: komentář v Lidové demokracii k bílým lístkům (novinový článek)

Příloha č. 9: volební kampaň KSC v Rudém právu (plakát s volebním heslem)

Příloha č. 10: Rudé právo, volební kampaň (titulní strana s volebním heslem)

Příloha č. 11: volební kampaň KSČ v Rudém právu (symbolika jedničky)

...ně cíle a hle-
...lm dojiti.

racuje na 120
...ývají otázka-
...myslu, zkou-
...ovních sil, od-
...kulturní atd.
...ční váží vý-
...h komisi díl-
...odohospodářt,
...niktý, sociolo-
...ozdních hodin
...desy národo-
...dr. inž. Lud-
...častní rovněž
...ci činitelé na-
...ho života, ja-
...jřfr, předseda
...kého, inž. dr
...nik Ústř. sva-
...řilan Reiman,
...z kabinetu a
...střední ředitel
...inž. dr Fabín-
...kovoprůmyslu,
...generálního ře-
...myslu chemie-

...omise jest ve
...ním výborem
...aldem a Slán-
...astou iniciati-

oboda

...anické

...učinil v pátek
...otu mňadeze.
...něl rozvážit

...prvních 12 měsíců obnovy úctyhodné
...dílo budování. František J. Kolář.

...šťastné domov
...ků. Reklí jsme
...být plynul;
...ní m toho velí
...vykonáno na
...vládního progr
...rozvíjení a k
...programu, kte
...nadšeně usku
...naším lidem. K
...sili k velkému
...bozené republil
...chtějí d á l e b u
...konitě zakotvit
...chno to, čeho n
...rodné osvoboze
...učinit základní
...všecko dobré, a
...lidu změnilo, ab
...právní jistota.

Komunistický
...vzbudil pozornos
...mec strany jako
...ký dokument. Z
...ný ohlas má sl
...cházíme z iniciá
...valda s návrhei
...pl á n u hospodái
...stavby Českoslov
...dobného je vůbe
...rii našeho národ
...doby okupace, l
...dne ani hodiny, k
...tluče gestapo; k
...paní škriem per
...setřtisíce českých
...vůle jako pracov
...meňme i na dob
...dělník neměl čas
...jistotu, že nebude
...ce, kdy rolník, kú
...dán do značné mí
...rody, nevěděl, s
...po žních a kdy st
...nik, řemeslník, ůř
...všano neznámým
...libovůli finančních
...se nám rýsuje m
...celý náš národní

Z naší rodné země, z lidu, z krve
obětí našich, které jsme přinesli, rostla
a mohutněla a mohutní naše komu-
nistická strana. Komunisté dali a
dají své vlasti všechno své nejlepší,
nejdražší. Ochoťni i kdykoli v bu-
doucnu životy své položit, jen aby
vlast nebyla podlomena, otrřesena,
aby jako skála zde čněla proti špi-

Příloha č. 12: volební kampaň KSČ (volební hesla na plakátech KSČ)

SÍLA KSČ JE V LIDU MY S NÁRODEM

...Komunisté obdrželi nadpoloviční většinu
...v tajných volbách v Kyjích

...Dvě třetiny hlasů pro komunisty
...v celém dělnickém okrese

...Od vítězného L. máje k vítězným vám

...120.000 účastníků plenární schůze
...na Starobát-
...ském nám.

...LEGITIMACE
...200.000 organizovaných
...lidu pražského kraje KSČ

...150000 ÚČASTNÍKŮ MÁJOVÉHO PRŮVODU

SÍLA LIDU JE V KSČ NÁROD S NÁMI

Příloha č. 15: článek v Rudém právu (článek o živnostnících)

NAŠIM ŽIVNOSTNÍKŮM

Živnostníci volí komunisty

Živnostníci a obchodníci jsou na jedné straně závislí na svých zákaznících, na druhé straně na výrobě. Většina zákazníků tvoří pracující lid. Většina výroby je v rukou národa. Je tedy samozřejmé, že živnostník podporuje snahy pracujícího lidu.

Jen někteří se domnívají, že je lépe podporovat ty, kteří přý dají více výdělků. Ti živnostníci a obchodníci, kteří by dnes chtěli dělat panskou politiku kruhů, které se stále více uplatňují v některých stranách Národní fronty, ať nezapomínají, že panská láska po zajících skáče. Páni akolnáři, páni ze správních rad, páni Peterabendové potřebují jen hlasy malého živnostníka. Kdyby jim dali malí živnostníci sílu, dány zhorňích desetitisíc ty by nepěstaly nakupovat u obchodníka ve své ulici. Pro jídlo by se zase chodilo na Rivieru nebo do Paříže a předměstský a venkovský obchodník by hynul zase tak, jak hynul v době hospodářské krise v první republice, protože by ani pracující neměli dostatek na nákup nejpotebnějších věcí.

My, drobní živnostníci a obchodníci, víme, že našim nejistějším zákazníkem, který nám někdy uteče, je pracující lid, dělník, státní zaměstnanec, úředník, učitel atd. Kdybychom na vedoucí místa svých stran smutně proslulé pány z první republiky, postavili bychom se proti svým vlastním zákazníkům. Tož takové bláznovství od nás, živnostníků a obchodníků, nikdo nemůže číht.

Okusil jsem slasti této panské politiky v první republice. Okusil jsem slast pana Bati, pana Schichta, pana Nehery. Pracující lid celého národa jde s komunisty a my půjdeme s firmou také naši svobodnou existenci, neodvislou od burzy, velkoobchodu a finanční spekulace.

My, obchodníci a živnostníci, jsme byli dříve vydáni na milost průmyslovým kartelům, velkopodnikatelům, Schichtům, Neherům, Batům a velkoobchodům. Když jsme počítávali pečování svých podnikání a pro svou záchranu, Preissova Živnobanka před námi zavírala dveře tak jako všechny ostatní. Nám neslivali na dnech nikdo ani halafy, zatím co panská finanční politika v první republice slevovala velkým firmám miliony a desítky milionů.

A co se stalo? Jednota národa za vedení komunistů porazila vládu kartelů, Batů a Preissů. Silná demokratická komunistická strana dokončila naše vítězství na všech místech, kde

dosud malé a střední živnosti a obchody byly deptány ve prospěch velkých. Vyřadí spekulaci mezlobchodu. Posílí podnikání malých a středních socialistické a lidové strany, kterým živnosti a obchodníci v prospěch národa musí šlapat na kuřáka.

Proč my, živnostníci a obchodníci v Praze i na venkově, zůstaneme věrní vládnímu programu, zůstaneme věrní jednotě všeho československého rodu? Zůstaneme věrní sami sobě a svým zákazníkům a budeme volit jen kandidátku č. 1. Komunistickou stranu Československa!

Pavel Krypr.

Požadavky hostinských

Požadavky hostinských vytvářejí již z poměrů první republiky, kdy malí a střední hostinští sice tvořili půl českého národa, ale obratnou machinad živnostenské strany se staly jejich existenci požadavky pouhými agitáčními prostředky. Dnes stojí hostinští v řadách pracujících s jejich obtížemi. Výsledek bude uskutečněním toho, co hostinští ke své existenci nezbytně potřebují.

Jest to především otázka ochotného provozování živnosti hostinské kulturními odborníky a několika domácími pány nebo pivovary, jímž je hostinská živnost jenom dobrým ukádacím pro-

Příloha č. 16: článek v Rudém právu (článek o mládeži + volební hesla)

Dali jsme mládeži volební právo, dáváme jí i zastoupení v Národním shromáždění

Komunistická strana stojí za jednotou mládeže. Jednota mládeže vyvolala, mládež pracující, mládež v ústředí, mládež v Národním shromáždění. Představujeme mládeži kandidáty komunistické strany, kteří ji budou zastupovat.

FRANTA MUSIL
Soudruh Franta Musil, syn bratří Musilů, se narodil roku 1908 v Kladně. Žil zde jako žiák za první republiky, pracoval jako učitel, učedník, dělník v továrně, v zemědělství, v obchodě, v úřadě. V roce 1924 se stal členem komunistické strany. Po válce pracoval v továrně, v úřadě, v zemědělství, v obchodě, v úřadě. V roce 1942 se stal členem administrativního oddělení v Kladně. Žije nyní v Kladně v rodině.

OLEG HOMOLA
Oleg Homola je studentem střední školy v Kladně. Je členem komunistické strany. Pracoval jako dělník v továrně, v obchodě, v úřadě. V roce 1942 se stal členem administrativního oddělení v Kladně. Žije nyní v Kladně v rodině.

ZDENEK PÁČEK
Soudruh Zdeněk Páček, středoškolský kandidát komunistické strany v Teplicích-Banové, je členem Národního shromáždění. Je nyní v úřadě v továrně, v obchodě, v úřadě. V roce 1942 se stal členem administrativního oddělení v Kladně. Žije nyní v Kladně v rodině.

FERDINAND ŠTOPKA
Zdeněk Štopka je studentem střední školy v Kladně. Je členem komunistické strany. Pracoval jako dělník v továrně, v obchodě, v úřadě. V roce 1942 se stal členem administrativního oddělení v Kladně. Žije nyní v Kladně v rodině.

Části

V obci Kladně je komunistická kandidátka číslo 1. Před tímto volebním obdobím byla kandidátkou číslo 2. Před tímto volebním obdobím byla kandidátkou číslo 3. Před tímto volebním obdobím byla kandidátkou číslo 4. Před tímto volebním obdobím byla kandidátkou číslo 5.

Mládež zdravá, silná, pevná 1 bude volit kandidátku číslo 1

... a dvoletý hospodářský plán

Příloha č. 17: ilustrace v Rudém právu (volební plakát)

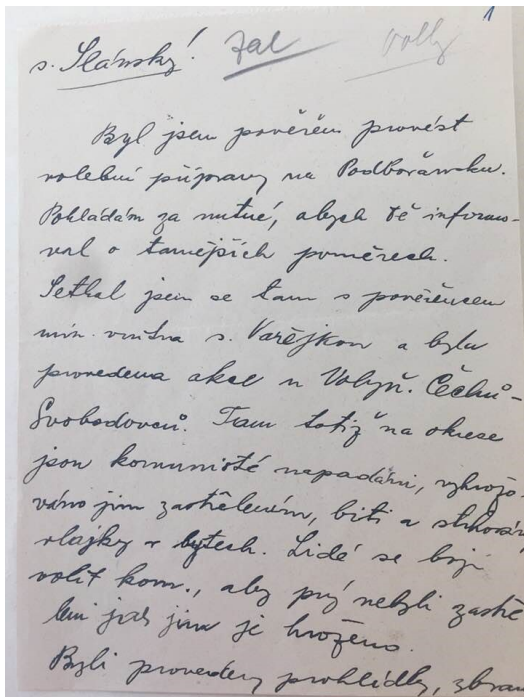
Příloha č. 18 volební hesla v Rudém právu (karikatury k Mnichovu 1938)

Příloha č. 19: titulní strana Lidových novin 25.3.1929 (prohlášení spisovatelů)

Příloha č. 20 a 21: dopis Národního archivu (dopis R. Slánskému)

zabavený a další zjištění
 klasická mín. mtr (vysiláčka
 atd.) Jestli ze Prohodovci byl
 zatečen. Jinak tato věc skončila
 rozmluvou s důstojníky, kteří
 sbírali nápoje. Jde o to, že je
 věsto zřinykyně stve. Oni sami
 utekli zřejmě před sovět. vojáky,
 a používají Sovět. svaz. Půjsem
 nedostanou rodiny a ani dopisy
 nedostanou. Snad by bylo dobré
 zaujmouti stanovisko. Jde tu o
 karlovarský je tam přítomen
 s. Lederer.
 Kdyby prohodovci více
 případ odvolali, jsem do shody jde
 a ne etnět zase jedu na Podbořansko.
 Pneci est klypke

Příloha č. 22, 23 a 24: telegramy adresované KSČ z Francie a Polska (gratulace
 k vítězství ve volbách od zahraničních komunistických stran)

Blattnummer Číslo listu 94	Gattung Druh TELEGRAMM TELEGRAM	Zustellnummer Dodací čís. 149	Übermittlungsnummer Číslo výpravní 821
Empfänger Příjemce F	SEKRETARIAT PARTI COMMUNISTE TCHÉCOSLOVAQUIE PRAHA =		Übermittelt - Vypraven
28/5 1020 BRN	149 PARIS 32 27 1825 =		
CAMARADES AU NOM PARTI COMMUNISTE FRANCAIS NOUS VOUS ADRESSON FELICITATIONS POUR VOTRE VICTOIRE DEMOCRATIE ET PARTI COMMUNISTE EN TCHÉCOSLOVAQUIE GAGE RENFORCEMENT AMITIE FRANCO TCHÉCOSLOVAQUE = POUR SECRETARIAT JACQUES DUCLOS +			

Prosim vyuzeno - 2

Platnummer Číslo listu 60	Gattung TELEGRAM	Zustellnummer	Übermittlungsnummer Číslo výpravní
Aufgenommen - Přijat 71 31/5 1650	DO KOMITETU CENTRALNEGO KOMUNISTYCZNEJ PARTII CZECHOSLOWACJI PRAGA CZESKA =		Übermittelt - Vypraven
160	WARZAWA C	0012262 118	31/5 11 =

160 WARZAWA C 0012262 118 31/5 11 =

DRODZY TOWARZYSZE A = KOMITET CENTRALNY POLSKIEJ
PARTII ROBOTNICZEJ W IMIENIU MAS PRACUJACYCH POLSKI
PRZESYLA KOMUNISTYCZNEJ PARTII CZECHOSLOWACJI I LUDOWI
PRACUJACEMU CZECHOSLOWACJI SZCZERE GORACE POZDROWIENIA W
ZWIAZKU ZE WSPANIALYM SUKCESEM W WYBORACH KTORY W
WIELKIM STOPNIU ZA DECYDUJE O PRZYSZLOSCI
CZECHOSLOWACJI ZWYCIESTWO KOMUNISTOW I

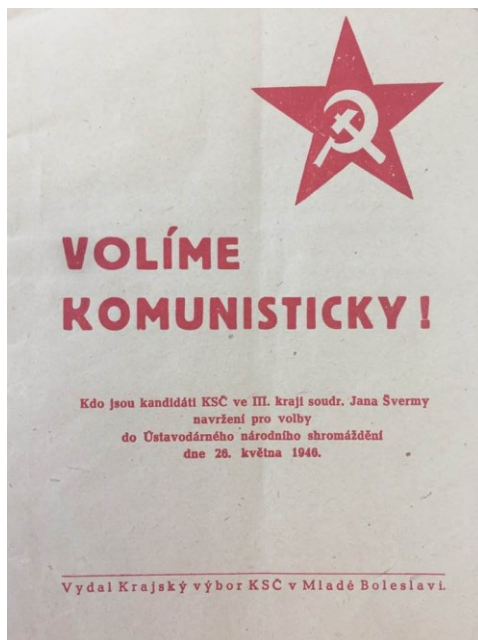
3

Platnummer Číslo listu	Gattung Druh TELEGRAM TELEGRAM	Zustellnummer Dodal čís.	Übermittlungsnummer Číslo výpravní
Aufgenommen - Přijat			Übermittelt - Vypraven

OSIAGNIECIE WIEKSZOŚCI W PARLAMENTCIE PRZEZ SPRZYMIERZONE
PARTIE ROBOTNICZE = KOMUNISTYCZNA PARTIE CZECHOSLOWACJI
I SOCJAL = DEMOKRATYCZNA PARTIE CZECHOSLOWACJI UTRWALI
DEMOKRACJE LUDOWA W WASZYM KRAJU I ZAPEWNI MU DALSZY
POKOJOWY ROZWOJ I DOBROBYT JESTESMY RZEKONANI ZE WA
ZWYCIESTWO ULATWI POROZUMIENIE OBU NASZYCH BRATNICH
KRAJOW DO SCISLEJ WSPOLPRACY POLSKI I CZECHOSLOWACJI
PARTEJ NA BRATERSTWIE SLOWIANSKIM I WSPOLNYCH IDEALACH
DEMOKRACJI Z PROLETARIACKIM POZDROWIENIEM = SEKRETARZ
GENERALN KOMITETU CENTRALNEGO POLSKIEJ PARTII ROBOTNICZEJ

Příloha č. 25: obálka kandidátky KSČ (Národní archiv)

Příloha č. 26: mapa krajů v tehdejší Československu (území Čech, Moravy a Slezska, dochováno v Národním archivu)

